

MÉG JELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... > 10.—

Negyedévre ... > 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám »József« 527.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

— ☉ Budapest, február hó 16. ☉ —

Krónika.

Az egyszerű ujságíró.

— Arczkép. —

Tósztokat olvasok róla és bevallom, hogy vérbe borul a szemem, mikor olvasom őket. De most, amikor szegény fényeskönyökü, magukat soha ki nem aludt, munkában meggörcsült hátú s mindörökre névtelenül maradt és maradó ujságírók írásai világositának fel arról, hogy Heltai Ferencz egyszerű ujságíróból lett azzá a nagy emberre, amivé lett, most már felborul bennem a pohár és elrikkantom magam az elkeseredéstől. Hát igazán czukorspárga van a nyultagyunktól lefelé a hátunk közepére behuzva és nem gerincz? Hát valóban senki sincs, aki odaállna és megmondaná, hogy városunk e hatalmas alakja, ez a nagyszerűség, akiből most főpolgármester, valóságos belső titkos tanácsos, tehát kegyelmes ur és mit tudom én mi egyéb lett, a közéletnek, ennek az országnak és ennek a városnak még kevesebbet jelent, mint az a kisanyart zszurnalisztakuli, aki képtelen róla a dicsőítő dalt megszerkeszteni? Hogy lehet bármilyen ragyogó érték *magának*: nekem és neked és a többieknek nem az, s a köznek inkább ártó, mint hasznos tényezője? Meddig marad meg e férfiú egyszerű ujságírónak, mikor az ujságírást mindössze hat esztendeig üzte s azután csak ugródeszkának használta arra, hogy felugorjon a Menetrendre, a Menetrendről a városatyaságba, a városatyaságból a képviselőségbe, a képviselőségből a gázgyári vezérigazgatóságba s onnan most fel, fel, egyenesen a jó Isten mellé... már a szememmel sem tudom követni, hogy hova?

Ne tessék félreérteni, nem a karriért sokallom én. Menjen még feljebb, legyen király, legyen császár, akármilyen, de a többi ember hallgasson és ne kiabáljon, hogy milyen jó nekünk, hogy e Heltai Ferencz most a legfőbb pozíciót foglalja el fölöttünk és a világegyetem fölött. Mert ez nem nekünk jó, ez csak Heltai Ferencznek jó. Ő, hiszen csináltak már gyönyörű vonalú karriért más egyszerű közkatónak is, de azon az alapon, hogy a többi ember látta: ennek az egyszerű legénynek nem szabad ezen a helyen megmaradnia; ha följebb toljuk, onnan több hasznót tud okozni nekünk, vagy legalább nekünk is. Ez az is, ez ki van kapcsolva a Heltai Ferencz pályafutásából. Ő magának volt Menetrend, városatya, képviselő, büdzsé-szónok, gázvezér és magának lesz Budapest főpolgármestere is. Kiki magának,

gágogják a népmesebeli ludak, s ha Heltai Ferenczből gróf lesz, — mert az is lesz belőle — akkor ezt a jelmondatot véssesse a czimerére. Ahogy ő a Menetrendet csinálta, úgy más is meg tudta volna csinálni, ahogy ő városatya volt, úgy másik kilencz törzsfőnök is dolgozott e város visszalendítésén, s ahogy ő a büdzsévitákon képviselte a kormányok érdekeit, úgy akármelyik névtelen kormánytámogató megcselekedte volna, s ahogy a gázat vezérigazgatta, úgy huszonöt tisztafejű kis világító-mérnök közül akármelyik véghezvitte volna, sokkal kisebb tekintéllyel és jövedelemmel.

A közre nézve Heltai Ferencz mindig közönyös volt, és sem az egyszerű ujságírást, sem a többi pozíciókat nem szenvedtek volna, ha egy Heltai Ferencznél kisebb kaliber tölti be őket, mert Heltai Ferencz, hogy úgy fejezzem ki magamat, magánkaliber volt, s amennyivel ő többet ért, mint az állásai, azt a pluszt ő kizárólag a saját javára értékesítette. Rikító példa erre a gázgyári vezérigazgatóság, melyet a főváros most, mikor Heltai Ferencz eltávozik belőle, — szeretném, ha szándékos malicziából történnék — egyszerűen beszüntet. E városnak ugyanis nem volt szüksége erre az állásra; az állás Heltai Ferencznek kellett, akinek annyi szabad ideje maradt még a roppant elfoglaltságu hivatala mellett (mert hiszen csak nagy dolog Budapestnek a világításáról gondoskodni, mikor ez a világítás olyan gyatra), hogy ráért nagy befolyású városatya, még nagyobb befolyású képviselő és legnagyobb befolyású delegációs tag is lenni. S ha még egyebet is hasznosnak látott volna a maga szempontjából, Heltai Ferencz még arra az egyébre is ráért volna. A gázvezériséget *ő utána* szüntették meg, a főpolgármesterséget már *ő előtte*. Arról csak most derült ki, hogy nem kell, ezt már úgy vette birtokába, hogy tudjuk, hogy csak *neki* kell. Csupa fölösleges hivatal, csupa imaginárius szék, amiket azonban Heltai Ferencz a maga súlyos fizikumával realizál.

De megnyugszom. Most már nincs tovább. Följebb már nem lehet menni. Miniszterség és miniszterelnökség már nem olyan hivatalok, amiket az ember a maga kedvéért elvállalhat. S nincsenek is határozott terminusokhoz kötve, valószínű tehát, hogy Heltai Ferencz nem is áhitozik utánuk. Hogy ő két esztendeig legyen miniszterelnök valamely politikai fordulat, párt, irány, fejlődés, vagy ilyesmi kedvéért, az róla föl nem tehető. Ellenben hat évig igenis lesz főpolgármester (magának), ha ezt az állást nem nyilvánítják inkompatibilisnek más, kisebb dekórumu, de nagyobb jövedelmű állások-

kal. S hogy azután mi lesz? Mi lenne? Egyetlen egy állás van itt, amely már régen meg van szüntetve, amely senkinek sem érdeke, hogy betöltve legyen s negyvennyolcz óta nincs is betöltve. Mintha Heltai Ferencznek teremteték volna! A nádorispánságot gondolom, amely ha maga talán nem gyümölcsöző, de szintén igen sok gyümölcsöztethető szabadidőt hagy fenn a viselője számára!

Mily perspektíva! Az egyszerű újságíró, amint ül a nádorispáni széken és olvassa a cikkeket — és mosolyogva olvassa, mert nagyon okos ember — arról, hogy milyen nagyszerű dolog az, hogy éppen Heltai Ferencz lett a nádorispán, a köznek való munkálás kérges-tenyerű, szimpla napszámosa, aki 1881-ben az *Ellenőr*, majd e lap megszűntével a *Nemzet* szerkesztőségének tagja volt, s mindkét lapnál a közgazdasági rovatot szerkesztette. Majd eszébe jut a Menetrend is, melyet ő olyan fényesen állított össze, hogy senki, ha e Menetrend alapján indult, olyan messze nem jutott, mint ő, aki úgy lett az ország első embere, hogy egy lélegzetvételnivel sem segítette a többieket, ellenben minden levegőt a saját ballonjába fujt és csuszott, csuszott egyre följebb, miközben folyton az egyszerű újságírás homokját szórta az alulmaradtak szemébe. Hogy e mondatban képzavar van: tudom. De Heltai Ferencz képe zavart meg engem is. Néha elírtódom közéletünk-től s olyankor zavaros képeket látok s ezért megbocsátok magamnak.

g.

Mi vagyunk a legszomorubbak.

Mi vagyunk a legszomorubbak,
Csupa bánat a mi dalunk,
De azért a vidám szívek közt
A legbüszkébbek mi vagyunk.

Szívünk az elmulást siratja,
A fájdalomtól tört szemünk,
De azért a vidám szívek közt
Legforróbban mi szeretünk.

Porból lett a mi születésünk,
Jöttünk a véren, kinon át,
De a szívünk ujjongva vallja,
Hogy megtalálta rokonát.

Sirunk a nagy halál mezőin,
Szomorkodunk, alázkodunk,
De amikor egymásra nézünk
Testvérien kezet fogunk.

Szemünk villáma lángra lobban,
Szívünk vakító fényben ég,
Mintha szívünkben bontaná ki
Egy új világ az életét.

És mikor a tömegbe lépünk
Az szétoszolva ad helyet,

És megijed, mert jönnek, jönnek
A titkos bánat-istenek.

S ijedve és aggódva néznek
Reánk a gondos, jó anyák
És a szívünkről elsusognak
Száz kinos, szörnyű babonát.

Pedig az élet él mibennünk,
A győzelem szívünkben ég
S szívünk tüztét hiven kihinti
A nagy világba szerteszét.

Mi vagyunk a legszomorubbak,
Csupa bánat a mi dalunk,
De azért a vidám szívek közt
A legbüszkébbek mi vagyunk.

Galamb Ödön.

A vörös postakocsi.

(Regény.)

(6)

Írta: KRÚDY GYULA.

Rezeda ur azonban nem hagyta magát kizökken-teni hangulatából, amelyre, úgy látszik, már régen készlődött:

— A színésznő, hölgyeim, különös teremtés. Minden színésznő lehet istennő, vagy regényhősnő. Még az öreg Locsarekné, a híres kórikáné is különösnek s nagyszerűnek látszott, ha zöld kendőjét magára borította. Pedig csak egy zöld kendő volt... A furcsa színű és szabásu ruhák, köpenyek, kalapok és tollak, amelyeket mintha külön gyártának a színésznőknek, nemde arra valók, hogy a színésznők ruházódásuk révén is érdekesebbek legyenek a civilizáltnél? A festéktől megjelzett arcok és a mindenféle fátyolok, tüllök, csokrok, amelyeket a színésznő elhelyez magán: szintén csak azért van, hogy a férfiak megbolonduljanak. Már most csak egy kis fantázia kell hozzá, hogy az ember elgondolja a szent rajongásokat, az imádott szerepeket, a hosszú éjjeleket a szerep felett s küzdelmeket és szenvedéseket, vándorlásokat, szegénységeket, szerelmeket és szép emlékeket, amelyek minden színésznő életében előfordulnak... A színésznők a legérdekesebb nők a világon. A jó Isten árvalánykái.

Klára csendesesen nevetett.

— A tejesasszony gyakran megtagadja a hitelt. És a füszeresnek udvarolni kell.

Szilvia azonban ragyogó szemét, felpiruló arcát lelkesen fordította Rezeda ur felé. A zongorára ütött és érzelmesen énekelt a Hoffmann szerelmi dalát.

A zene alatt Klára halkán megkérdezte:

— Nos, mi van a barátunkkal? Monte Christo gróffal? Még mindig nem lehetek oly szerencsés, hogy megismerhessem?

— Komolyan akarja? — mormogta elboruló arc-
czal Rezeda ur.

Klára megismogatta a szerkesztő arcát és anyáskodva szólt:

— Fiam, hát maga nem ösmer még engem? Azt hiszi, hogy lehet engem elcsábítani, ha én nem akarom? Monte Christo urnak, vagy bárkinek? Ha egy-szer valakié leszek, magáé leszek, Kázmér.

Rezeda Kázmér már csaknem harmincesztendőös férfi volt, ez idő alatt járt lyukas cipőben s volt egyszer tizenkét lovaglónadrágja, midőn ezer pengőt örökölt. Tehát többet megpróbált az életben, mint az átlagemberek. Azonban mégis... Már sokkal bölcsőbb férfiakat is hálójukba vontak a női csélfogások.

A Lámpás szerkesztője elpirult Klára simogatására.

— Tehát: ma este — mondta gyors elhatározással. — Madame Louise estélyt ad s engedelmem van, hogy kegyedet az estélyre bevezessem.

Horváth kisasszony felállott és gyorsan homlokra csókolta Rezeda urat; ez azonban szomorúan nézett a földre:

— Eppen annyi, mintha eladnám Marokkóban a vásáron.

— Nem baj.

— A vész, a bánat, a nyugtalanság üszkét dobom lelke csendes tüzhelyébe. El fog zúllani. Talán felfelé, talán lefelé: az mindegy. Lehet hogy grófné lesz, vagy utca lánya.

Horváth kisasszony erre már nem is felelt. A ruhászekrénynek mindkét ajtaját nyitotta ki egyszerre.

Talán egyikük se vette észre ebben a perczen, hogy a zongora és a dal hirtelen elhallgatott. Vannak dalok, amelyeket sohasem énekelnek végig.

Szilvia sápadtan összeszorította az ajkát.

— A kékbársony kosztümöt vedd fel, amelyben a Fedórában játszottál — mondta később halkán Szilvia.

Rezeda ur egy darabig szomorú fejbólintgatással nézte Klára ideges, örömteli készülődését. Gulyos mosoly ült az arcára, majd csendesen nevetgélgni kezdett, mintha a lábát fűrészték volna. Remegő hangon, de vidor mozdulattal felkiáltott:

— Hát a vén alsószoknya megunt már Pestet?

Kétszer is meg kellett ismételnie a kérdést, amíg feleletet kapott.

— Urbanovicsné vadászatra hívta meg Kürtöst a Dráva mellé — felelt szertartásosan Szilvia.

— Vadkanra! — kiáltott közbe Klára.

IV.

A legbarátságosabb pesti ház.

Madame Louise író volt. Írt verseket, elbeszéléseket (a Kökörcsinekre mindnyájan emlékezhetünk, akik szalonjában helyet foglaltunk), Sevigné asszony volt pompás leveleiben, amelyeket írókhoz és művészekhez intézett (olykor tizenkét oldalon s mindig asszonyi gráciával és költői lendülettel irván), máskor George Sand volt, amint férfias kalapban és lovagcsizmában a vigadóbeli álarcosbálba ment, míg ott hon Mme Pompadour volt, — sajnos, a jó Lajos már nem élt ezidő tájt.

Madame Louise (igazi nevén: Srottis Vilma) az utolsó romantikus nő volt Pesten. Született egy kis dunántúli faluban, ahol nagyatyja birodalmi lovagására és teleshópúsára volt büszke, anyja — a la Romantique — színésznőnek szökött el a háztól, míg atyja valamely messzi csehországi garnizónban a császárt szolgálta. Nagyapó mindig a csillagokat vizsgálta vagy czimerét tartotta rendben, Vilma a parasztyerekekkel verekedett, vagy Corinnát olvasgatta a lugasban, s így tizenhat esztendő lett, francziául tanult, hárfát és éneket, atyja hazaküldött, kivénült huszára megtanította lovagolni, februárban egy szakasz ulánust helyeztek a faluba és mire május

lett, Vilma az ablakon át megszökött a kapitánynyal a nagyapai házból. S virágárusnő lett Pesten.

A régi regényeket írták ilyenformán, s higgyünk az íróknak, hogy csakugyan voltak ilyen nők, ilyen emberek, hárfák, lugasok, májusi éjszakák, megszökö kisasszonyok. Manapság úgy hangzik már ez, mint az ódon, padlásra helyezett spinét elpattanó hurjának zöngése s odakünn holdvilágos éjjel van. A régi kerten imbolyogva mennek át letűnt idők nagyszerű asszonyainak árnyékai, a kastély tornya fénylik az éjszakában.

Lehetséges, hogy a régi asszonyok mások voltak, mint a maiak. Egy részüket szentségtartóban őrzi az emlékezet, mintha egyebet sem tettek volna a férfiak, mint imádásukra az oltárhoz járultak és sem hajuknak, sem szájuknak nem volt ingerlő illata. Más részük, — köztük a nagyszerű Madame — a legkalandosabb életpályán bolygának végig. Az írók is okai voltak e dolgoknak, és a történelem. Az aranykehelyben üldögélő asszonyok (akiket kiterjedt család rajongva szeret, férj és gyermek imád) elolvasták az írók munkáit, a történelmet és csendesen mosolyogtak a bohóságokon. A Louise asszony fajta nők pedig azon törték a fejüket, hogyan lehetne Pompadour urnő életét megismételni. A »bécsi tánczosnő« lenge szokéseiről még bőven beszélnek az öreg asszonyok, a »kaméliás hölgy« megrikatja a világ minden könnyelmű teremtését, Musset Alfréd sorsa és a sánta lord növelik a romantikát: valóban nem is csoda, hogy a regényeskedő nők könnyű szívvvel szöknek el az apai háztól. Igen tisztos öreg asszonyságok üldögélnek manapság a kályha mellett, akik hajdanán a világért sem szerettek volna egyebek lenni, mint »kaméliás hölgyek«.

Tehát Madame a virágot árulta egy kis szervitateri üzletben, de este regényeket írt és olvasott. Azonkívül mindennap hosszú levelet váltott Fritz-czel, az ulánus kapitánynyal (amely szokását mindvégig megtartotta). Madame szép volt, ifjú volt, mint költők műveiben olvashatjuk, a legszebb nő volt Pesten. Nemes alakja mint egy fiatal szarvasé és térdig érő barna haja sátoorként fedte; a szeme tündöklő, tiszta és értelmes, lába kicsiny és derekát egy gyermek átölhelte; homlokán méla bánat, amely megnevesítette arcát, mint a kazáni Mária arczképe. A grófok és hercegek akkor még személyesen jártak a virágosboltokba, mert romantikus emberek voltak. Madame, midőn másodszor »elbukott«, — mily regényesen hangzott ez valamikor! — egy antik jellemű, nagyon katolikus és nemes gondolkozású gróf pártfogásába került, akiben a nemzet és a bécsi udvar a legközelebbi hatalmas államférfiut szerette látni.

A nemes gróf mindent komolyan vett az életben. Első sorban a vallást tisztelte. Szent Lajos és lovagjai tanulhattak volna Ferdinánd gróftól. Hívebb gyermeke nem volt nála az anyaszentegyháznak. Őszinte, középkoriasan magas szárnyalású áhitat csengett hangjában, midőn a mennyet s szentjeit említette.

— Louise, légy vallásos — mondta rajongó hitel. — A vallás minden. Az élet nem üthet szíveden annyi sebet, hogy a vallás meg ne gyógyítsa. S bűnbocsánatra mindig számíthatsz.

Másodszor atyját, a nyugalmazott császári minisztert tisztelte Ferdinánd.

— Amig atyám él, senkinek sem szabad megtudni, hogy mi ösmerjük egymást. Légy hü és becsületes. En gondoskodom jövődről.

Harmadszor a császár és a nemzet látkak a antik főur szívében. De ezekről ritkábban beszélt.

Louisenak, mert nem tartotta Louise-t még érettnek e nehéz dolgok megértéséhez. Politikában, közszereplésben elfáradva, bekopogtatott a kis lakásba, amelyet Louisenak bérelt és fejét a nő ölébe hajtotta.

— Beszélj nekem gyermekségedről — mondta.

Szerelemről, vad ölelkezésekről, vagy orgiákról, amelyek a maitresse-lakások selyemfüggönyei mögött lejátszódnak, a hogy a világon a legtermészetesebb dolog: alig volt szó. A gróf mindig oly nemes előkelőséggel állott Louise előtt, mint egy márványoszlop az Akropoliszon, fenköltisége, tisztasága pedig azon szent asszonyok áhitatát ébresztette fel a kaméliás hölgyben, akik látszólag ok nélkül járnak és térdepelnek Szent György képe előtt a bucsujáróhelyeken.

A keresztes vitéz volt Madame szerencséje. A szent férfi okozta, hogy Louise nem züllött el a város forgatagában s még azután is, sok évig nemesen, szinte fenköltlen gondolkozott, holott csak maitresse volt és semmi más.

Kár hogy a fűszeres ételek és a mindent kiszimató pletyka nem engedték meg Louise asszonynak, hogy szent asszony módjára fejezze be életét. A nemes gróf tulságosan elmerült a politikába, az eszményeket komolyabban vette, mint a valóságot és a kis fészek, hol a falon antik feszület volt s rózsafüzér a párna alatt, mint egy katolikus hercegnő szobájában, mind gyakrabban nélkülözte a gróf jelenlétét. A vallás körül bajok voltak ezidőtájt az országban, Szent Lajos lovagja hét- és hónapszámmra küzdött az anyaszentegyház mellett a porondon. A szemita-fajta, amely még nem régóta vetette le a sárga köntösét, a pénzkölcsönzésen kívül újabb jogokat akart. Johannes Huss és Hieronymus Savonarola szélbe szórt hamvai feltámadtanak és Bethlen Gábor hajdui csapkodták az asztalt az alsóházban Sem fia szabadságáért. A gróf reggeltől-estig páncélban volt, Tankréd módjára küzdött az egyház ellenségeivel, éjjel víziói voltak a nemzet és a korona elpusztulásáról. »Imádkozzál!« — irta minden levelében az elhagyatott kis Louisenak, akit egy nagyműveltségű, de elszegényedett bárónő társaságában csakhamar külföldi utazásra küldött, mert Sem tollforgatói, a mérgezett nyilakkal lövöldöző ifjú harcosok már csaknem eljutottak a kis fészekig, hogy e rózsaszínű bástyánál támadják meg a nemes Tankrédet.

A Bayerischer Hof ebédelő-asztalánál — az ábrándos Münchenben — két magyar főúrral ismerkedett meg Louise. Az urak a gróf barátai voltak s természetesen gondjaikba vették barátjuk barátnőjét.

Sohase küldjük barátnőnket egyedül, vagy akár női felügyelet alatt külföldre, de tán még a szomszéd utcába sem.

A feleség fénylő rendjel-csillag a diplomata-frakcon, eltűnése hamarosan észrevehető. De a szeretők csak egy kedves kis zsuzsu az óralánczon, sokáig jár-kálhatunk s nem jut eszünkbe, hol veszítettük el.

A két jóbarát azután felnyitotta Louise káprázó tekintete előtt a nagyvilágot, operák ragyogó estéit, párisi bálók tündéri pompáját, a Grand Hotel fürdőszobás lakosztályát és Monte-Carlo kábitó levegőjű kaszinóját. Az expresszvonatok gyorsan járnak Európa fővonalain, de Louise értelme, gondolatvilága még gyorsabban kinyílt. A nagyvilág — amelyet eddig csak regényekből ismert — a régi daczos, makacs, de mindenekfölött becsületes dunántúli leánykából élvezni vágyó, selyemben, bársonyban és ékszerben tündökölni kívánó dámát formált. Jó társasága révén volt szerencséje megismerkedni ő felségével, Milán királylyal és a nizzai versenyeken egy valóságos amerikai milliomosnak, egy ser-császárnak nyujtotta át

a névjegyét, ha Pestre jön, felkereshesse: »Louise de Péczely«.

S ez idő alatt minden nap volt ideje, hogy uti naplóját folytassa, terjedelmes levelet írjon Fritz-nek és Budapestre Ferdinándnak.

A nemes Ferdinándnak bizonyos megtakarított pénzekhez kellett már nyúlni, hogy Louise asszony után a megfelelő és kívánt pénzüsségeket elküldhessék. Mindazonáltal csupán ennyi megjegyzése volt az esetre nézve: »Kedves, te Párisban elfelejtettél imádkozni, ezért veszítettük el itthon a csatát«.

Ah, igaz, külföldi utazása alatt Louise nem imádkozott. Otthonfelejtette a rózsafüzért, amelyet pedig egy valóságos Metternich hercegnő forgatott egyszer ujjai között.

A galáns Alvinczi (akkor párisi attasé) Ferdinánd gróf barátnője tiszteletére olyan ebédet rendezett, amely még a diplomata klubjában is ritkaságszámba ment: A longchamps-i versenyeken már egy csomó magyar arisztokrata vette körül szegény Ferdinánd barátnőjét, aki odahaza oly halálmegvető bátorsággal küzdött a trón és egyház érdekében...

— Esküszöm, hogy nem csaltalak meg — mondta komoly, harmatos tekintettel Louise a grófnak, midőn végre hazakerült Budapestre.

Ferdinánd megcsókolta a homlokát.

— Hallottam, hogy jól mulattál, s ez nekem elég!

... Mi volt ebben a rendkívüli asszonyban a ritkaság, amely Párisban és Budapesten egyformán a társaságok központjává tette? A Srottisok valamelyik őse tán megfordult XIV. Lajos udvarában, vagy csak szerencséje volt, mint azok a szegény nők mondani szokták, akik ugyanabban az ócska alsószoknyában végzik lepke-pályájukat, amelyben kezdtek? A nagyszerű nőket megcsodálják a férfiak s nem tanakodnak rajta, hogy hol van a titka varázsuknak, amely Ninon de Lenclos korában is kiad egyniségükből.

Az estély, amelyre Rezeda ur Klárát vezette, művésznők és írók tiszteletére rendeztetett. (Általában Louise asszony csak a hercegeket és költőket szerette, más férfiakat nem igen vett emberszámba.)

A háziasszony fűző nélkül, igen könnyű, apró virágkoszorúcskákkal mintázott selyemruhába öltözött s ékszerek helyett csupán egy piros rózsát volt hajába tűzve, hogy ezzel is jelezze az estély házias voltát. Az évek folyamán megasszonyosodott és (miféle szegény Ferdinánd elhagyta, hogy végre oltárhoz vezesse azt az ősrégi katolikus családból származó hercegnőt, akit szülei már bölcsőjében eljegyeztek számára) néhány, madárkörmöcskékhöz hasonló jelecske támadt a halántékán. Csupán a homloka ragyogott egy gyermekleány ártatlanságával és szomorúságával, aki karácsonyi játékaik után busul.

— Isten hozta az én vityillómba — mondta jókedvűen Klárának, mintha már nagyon régen ismerte volna. — Ma falusi mulatságot tartunk, falusi bort iszunk... Szilveszter, gyere, hadd mutassalak be.

Rezeda ur megérintette a Klára vállát:

— Az Alvinczi titoknok!

Szilveszter, bár a Balázs Sándor köpenyegét levetette az estélyre, ehelyett piros, bojtos háziasapkát nyomott a fejébe és rövidszárú fapipát tartott a fogai között. Eppen egy versét olvasta fel a kis Bonifác Bélának, aki czikkere mögül hunyorgatva hallgatta az ódát, amely egy vén jánoshegyi kódarához volt intézve:

Es' a kő azt mondja:
En leszek a sírköved.
Vadrózsának bokra
A temető helyed...

Szilveszter felállott, meghajolt Horváth kisasszony előtt, miután nőkel szemben mindig igen udvarias volt, megcsókolta a kezét:

— Ha fiatalabb volnék, magáról verset írnék. De már öreg legény vagyok és Bonifác Béla a barátom.

Bonifác kis fekete ember volt, bozontos haju és szakállu, amint a szent orosz nihilistákat álmodják az orosz diákkisasszonyok. A szeme azonban oly lágy és melanchólikus volt, mint egy gyermeké. Mint egy ábrándos, kedves gyermeké, aki mindig halott édesanyjára gondol.

— Bujdosó ur — mondta Louise asszony a kis nihilistának. — A szép kisasszonyt magukhoz ültetem. Falusi estélyeken magam szoktam felügyelni a konyhára. Meg fogadni is kell a vendéget, ha ide bevétődik.

Jókedvű, teli kacagása, zengzetes hangja megtöltötte a kis szalont, ahol a velszi herczeg ajándéka, egy arany páva tartotta hátán a névjegytartó kosarat. Könnyű ruhájában, papucsszerű félcipőjében oly fürgén térült-fordult, mintha sohasem hagyta volna el faluját és az ősi házat.

— Rántotta is legyen, — kiáltotta Szilveszter — mert az én fogam már rossz.

— Lesz, kedves komám. A perzsa sahnak is mindig rántottát csináltam, amikor szerencsém volt hozzá házamnál.

Szilveszter legyintett:

— Mit? A perzsa sah? Az is tudja, hogy milyen a jó rántotta? Máriabesnyőn lakott egy Németné nevű csárdásné... Patvarista koromban sokat jártam utána.

Fehérbóbitás, mosolygóképu, idős szobaleány, amilyenek régi vidéki házaknál anyjuk örökébe szoktak lépni, piros borral telt hosszunyaku üveget helyezett az asztalra. A velszi herczeg pávját egy sarokba tették.

— Dunántuli bor? — kiáltott fel Szilveszter.

— A mi falunkból. A nagyságos asszony falujából! — felelt a szobaleány.

— Ebből már iszunk! — mondta Szilveszter és jókedvűen töltögetett a poharakba.

— Szép kisasszony, a maga egészségére!

Klára nem lett volna igazi színésznő, ha nyomban belé nem helyezkedik a hangulatba. Nevetett, koccintott, ivott. Madame Louise a konyhatüztől felpirult arccsal sietett be. Az ajkával megérintett egy pohár bort.

— Ma mulatni fogunk. Mindjárt kész a vacsora. Ilics Ivánnak, házi ellenségemnek is hallom már a csoszogását odalent.

Szilveszter gyönyörködve függesztette a szemét a szép Louiserára, mint egy öreg nagybácsi nézi a hugát.

— Ugy, ugy, kedves komámasszony. Az ördög vigye el a perzsa királyokat meg angol hercegeket. Magyar poéta, a magyar huszár a legelső ember a világon. Emlékszik, mennyit mulattunk Budán a kis korcsmában szegény Balázs Sándorral?

— A német követ vizitjét is elmulasztottam miatta!

Klára ezalatt körülnézett a kis szalónban, ahol királyok és nagykövetek szoktak megfordulni. Sem itt, sem később, a lakás többi részeiben a raffinált, érzécsiklandozó izlésnek nyomát nem találta, holott regényeiben erről már olvasott. Polgári, nem is nagyuri kényelemmel berendezett szobák voltak ezek. Az egyik szalón a biedermeier izlést dicsérte; a másik rokokóról beszélt. Az ebédlőben széles diófa-asztal, pohárszék, mint valamely falusi uriházban; ahol megbecsülik a nagyapákról maradt butorokat. Csupán arczképek voltak itt olyan tömegben, amennyi arcz-

kép csak egy fotografus műhelyében szokott lenni. Csupa férfiak. A felírásokat — amelyek bizonyosan a kép alsó részén találhatók, — diszkrétan eltakarta a ráma. De még így is felismerte Klára az egyik képen Edwardot, a brit királyt. Amott egy biboros állott finom arczával és ifju és öreg mágus urak valamely jelmezestély öltözeteiben. A legfőbb helyen egy nemzetiszín-szalagos koszorú. A kőbányai ifjak ajándéka, midőn Louise asszony egy műkedvelői előadás-son fellépett.

Másfelé a háziasszony képei fedték el a falat. Louise lóháton, Louise lovaglóruhában, hetyke kis czilinderben, majd leányosan egyszerű ruhácskában, kezében kis virág, máshol színházi belépőjét eresztí le gömbölyű válláról. Louise gyászruhában, Louise mint spanyol táncosnő, majd hosszú uszálylyal és vagyont érő legyezővel kezében. Emitt egy polgárasszonyka a nyolczvanas évek divatja szerint, ott könyvet olvas, később hegyeslábu íróasztalkájára könyököl s bizonyosan a Kökörcsineket írja.

Régi vidéki szalónokban, ahol a ház nőtagjai maguk végzik reggelenként a takarítást s a szoba napközben zárva van, őrzik meg ily féltő gondossággal a daguerrotypeket, amelyek apákat, nagyapákat, rokonokat ábrázolnak s késő nemzedékeknek mutatják a magyarruhás urakat és hölgyeket. »Phot: Jeney«. S negyven esztendő előtről gyönyörű fejkötőben, széles virágos szoknyában néz vissza nagyanyánk.

Louise asszony széles ágya felett csupán egyetlen képecske volt. Egy gömbölyű aranyrámba foglalt halovány, öreg ur arczképe, akinek fején kaczkíásan volt félrecsapva a honvédsapka.

(Folytatása következik.)

Toll és tőr.

— febr. 14.



KOMMENTÁLJÁK A LEVELET, melyet Ferencz József küldött az orosz czárnak. Kommentálják, de a kommentár olyan, hogy alaposan rászorult a további kommentárra. Pedig a levelet látták, olvasták, sőt talán éppen azok fogalmazták, akik most magyarázatokat fűznek hozzá. És éppen ezért különös, hogy a levél fogalmazói ily zavaros, kertelő, sok hátsó ajtóval felszerelt magyarázatot adnak a világnak a saját írásbeli dolgozatukról. Hát a diplomácia hivatása valóban az lenne, hogy úgy elbujjék a stilus mögé, hogy ne lehessen onnan kihámozni a szándékait és gondolatait? De ha a diplomácia sincs tisztában annak a levélnek tartalmával, melyet ő maga segített megírni, akkor igazán nem tudjuk, hogy a levelet hogyan értette meg II. Miklós, aki nem is fogalmazta, hanem csak olvasta a levelet.



EGY KÉPVISELŐ LEMONDOTT a mandátumáról. A lelkiösmeretére hallgatott s a lelkiösmerete azt sugta neki, hogy nem bírja választói bizalmát. Hát baj ez? Mióta olyan lényeges a választók bizalma, hogy a képviselők ehhez a feltételhez kötik a törvényhozói jogok gyakorlását? De ne beszéljünk többszámban: ne beszéljünk képviselőkről,

mikor a képviselők csak egyen vannak. Mert csak egy képviselő hallgatott a lelkiösmeretére s csak egy képviselő mondott le törvényhozói tisztségéről. A többi ma is képviselő és mosolyog azon, hogy a lelkiösmeretnek is szólási joga van a politikában. Lelkiösmeret! Még csak az kéne, hogy ez a kellemetlen idegen áttörje a kordont és odatelepedjék a képviselőház padjaiba. De ne tartsunk ettől. A lelkiösmeret is dresszirozva van már. Az is passzív rezisztenciára adta magát s dehogy is vétene a pártfegyelem ellen. Oh, a lelkiösmeretnek jó iskolája volt az urak közt. Megtanulta, hogy kényelmesebb, sőt hazafiasabb dolog hallgatni, mint beszédekét kívágni. Az uraktól ezt a hallgatást erénynek vesszük, de a lelkiösmeret azért rosszul teszi, hogy erény dolgában az urak példáját követi.



VÉGRE EGY DIPLOMA-LEOPOLDINUMOT is kaptunk: Vadász Lipót adta ki, a kisvárdai Bismarck és az iparosdalkör alelnöke; mint valami Fatia Negra, úgy robbant be az irodalomba, füttykössel és álszakállal, ami talán kissé fölösleges volt, mert álszakáll nélkül is ösmeretlen maradt volna. Tehát: a mai irodalom nem irodalom, nincs istene és nincsenek ideáljai és őt — Vadász Lipót — közömbösen hagyja. Hát szó sincs róla, Vadász Lipót nem gátolhatja az immunitás, hogy irodalmi dolgokba beleszóljon; végre ott, ahol az irodalmi közvélemény aszerint alakul, hogy ki melyik kávéházban fogyasztja a kapuczinert, ott szabad vélekednie egy országgyűlési képviselőnek is és véleménye, ha van véleménye, lehet olyan értékes, mint egy napilapé, amely mögött végre is egy ember áll, egy ember, akinek az izlését talán semmi régebbi kultúra aranyboronája se szántotta fel. Petronius jobban érdekel, mint Mendés, írja valahol Anatole France és nincs csodálónivaló benne, ha egy magyar olvasó is megrémül a parasztlázadástól, ami most a mi litteraturákon végbemegy, a rémuralomtól, és visszamenekül az Augustusok, Galbák és Vespasianók babérszigetére. Vadász Lipót nem tartozik ide, — ő, az expenz-nóta búbajos ritmusának szerelmese, a régi irodalmak zengéseiben is közömbös maradt, és nem azt mondta el ott, amit gondol, mert ideje sincs gondolkodni ilyen dolgokról, hanem azt, amit vártak tőle; ő valahogy úgy gondolta, hogy egy ilyen Kisfaludy-társasági borestély a pendantja a választójogi konzervatívizmusnak és neki állást kell foglalni. Az viszont természetes, hogy a mai irodalmat — hisz épp ebben van az ereje — még akkor is közömbösen hagyja az ilyen állásfoglalás, hogyha jobb fölszereléssel történik. A tanulság az, — hogy egész komplettek legyünk — hogy a mandátum mégsem hivatal, és akinek az Isten mandátumot ad, az nem kap automatikusan egyebet is hozzá.



SZEGÉNY ARISZTOKRATÁKRA valóban nagyon keserves idők járnának, ha a magyar bíróságok nem védenék meg jogos igazaikat. Szerencsére a magyar igazságszolgáltatás mindig fején találja az igazságot s valamint nemrégiben az újságíróról kiderült, hogy tulajdonképpen kereskedősegéd, úgy most a soffőrrel állapították meg, hogy: cseléd, aki tartozik fölhuzni a gazdája libériáját. Ne tessék fölháborodni, bírói ítélet van rá és hiába örülünk meg a kinzó kérdéstől, hogy miért kell akkor a soffőrnek inaskodni, iparigazolványt szerezni, sőt hatóság előtt vizsgát tenni, ha mégis csak cseléd lesz belőle, — mondom, ez a tébolyító fejtörés mind nem ér semmit, a bírói ítélet megdöbbenő egyszerűséggel elmarasztalta a soffőrt, és kimondta, hogy tartozik uniformisba bujni, ha a gazdája kívánja. Ugy kell neki, mért nem lett vácsi püspök — mondják azok, akik rá vannak szorulva arra, hogy soffőrt tartsa-

nak az autójukhoz, és bárhogy erőlködünk, mi sem tudunk más álláspontra helyezkedni. Mert ha egy újságírónak mint kereskedősegédnek fel kell tennie a gazdája politikai és erkölcsi meggyőződésének sinléderes sipkáját, akárhogy szorítja is a fejét, mi a fenének okoskodik egy soffőr a gazdája prémes bundája és borsipkája ellen. Ő legalább kifordíthatja a gazdáját a sárba, és ha ő maga is melléje gurul, akkor sem az ő libériája lesz piszkos.

A régi város.

— Rokokó. —

Irta: SZABOLCSI LAJOS.

Ködös téli hajnal, az országuton. Két piros-kosztüms alak húzódik borzongva a fák alatt: a princz és a harlekin.

HARLEKIN: Milyen sötét van!

HERCZEG: És milyen hideg!

HARLEKIN: Nyomja a hó hegyes cipőimet,...

Egy-egy tócsában, mely rezg nyugtalan,

Mint vörös foltot, látom meg magam.

A festék csöpög rólam, mint a vér,

Én szegény-bolond... őszi denevér.

(Megáll.)

HERCZEG: Ó, jöjj tovább...

HARLEKIN: Herczeg, mentem veled,

Hogy — nyár óta — keressünk menhelyet,

S jöttünk sok éjen, szakadékon át,

De most, kegyes princz, most...

HERCZEG: Ó, jöjj tovább.

Nem tart soká s már behajlik az ut,

És feltűnnek a fekete kapuk,

Néhány lépés még —

HARLEKIN: Árva herczegem,

Nincs erre város...

HERCZEG: Én... emlékezem.

Hol hull a zápor s legtöbb a homály

— Így mondatott — egy ősi város áll;

A szűk utcáknak dohos mélyiben

Sok régi század alkonya pihen.

A kapukban sötétlő emberek,

S a révben ezer gálya szendereg...

HARLEKIN (rezignáltan): Menjünk tehát...

HERCZEG: Ott nem dereng soha,

Az a férfiak komor városa.

HARLEKIN: Nincs asszony?

HERCZEG (nemét int).

HARLEKIN: Kertek?

HERCZEG (nemét int):

HARLEKIN: Illó parfömök?

Gyémántos függők sötét haj mögött?

HERCZEG (nemét int, egyre fájdalmasabban).

HARLEKIN (megdöbbenve):

Ó!... (Egy csöpp szünet után). Az ősz hogy rántkört...

rettentő... (Panaszosan.) Amint

Hidegebb lett, megfagyott Philamint',

Az első ködtől meghalt Célímén',

Ki ifju volt s egy évig az enyém.

S mig megrokkantak kopaszán a fák,

Már szétzüllött az egész társaság.

A nemes márkí csuzát feledé,

S elsántított köhögve délfele...

(Valamivel világosabb lesz.)

HARLEKIN : Emlékszel, herczeg? A mi életünk...

Hajnal: egy hölgy fehér személye tünt
Fel az uton a kavicsok felett,
Uszályát vitték rózsás gyermekek.
Dél: vig zene a fákon átvezet,
S mely a patakon halkán átvezet,
A kis hidon az agg korlátra dül
Egy udvaronc s a napban hegedül.
Est: a pázsiton fekszünk szerteszét
És hallgatunk egy ábrándos mesét;
Vitkozunk a holddal; hűs az arcunk,
S egy csillaggal a szemünkben elalszunk.

(Egy dombra érnek. Harlekin szomorúan megáll.)

HERCZEG : Menjünk tovább, hideg van...

HARLEKIN : Arra, im!
Herczeg!

HERCZEG : A város! (gyorsan.) Derék harlekin...

Te láttad meg — igen... a zord falak...
A kapuk egy vén czimert hordanak,
Két őr, szakállas, mord és alabárdos —

HARLEKIN : Herczeg, maradj...

HERCZEG (egy enyhe pózzal) : Ime, a régi város.

A nyár után, a nagy hideg elül
A mi fajtánk mind ide menekül.
Mind ideszállunk, mi könnyelmű lepkék.
Mi furcsa népség... részeg lovagok,
Kiknek szakállát hópolyhek belepték.
S pásztorok, kiknek kedvese halott.
S kik már fáznak a lenge, könnyű túllbe,
Kicsiny apródok, szemüket törölve,
Lezüllött költők, koldus herczegek
És átalusznak itt benn a telet.
S a város mélyén szállást keresek.
S én is megyek

HERCZEG : Ó, várj egy keveset...

HARLEKIN :

Egy öreg házban, egy meleg vaczokba
Összehúzódok egy zugban, vaczogva
A gerendán gubbasztok s hallgatom
Az örök esőt egy rossz ablakon,
Foszlik ruhám s a hosszú alkonyatban,
Mint egy-egy hur, sok emlék szive pattan,
Az örökségem: néhány tarka lom,
Egy árnyék, mely tánczolt a pázsiton,
Igy száll reám a hosszú éjszaka,
S nevemre hull a feledés hava.

(Közelebb értek a városhoz.)

HARLEKIN : S mi lesz velem?

HERCZEG : Neked? nem árt a kód,

Te megbujsz a parasztházak között,
A falvak végén, ha kisüt a hold,
A szérűn alszol, mint éji kobold.
Én... azalatt fél-süketen, vakon
Éltem zenéjét lassan altatom,
A régi álmok szálaít csomózom,
Sötét hálókba magam begubózom,
Igy alszom át az éjek éjszakáit,
Mig ajkamon egy régi csók világít...

(Elindul a város felé.)

HARLEKIN : És egy kis hely... benn, nekem is ha jut...

HERCZEG : De utánam bezárják a kaput.

(Bucsuzik.)

HARLEKIN (mikor már elment) :

De tavasszal...

HERCZEG (messziről) : Ó...

HARLEKIN (bánatos extázissal) : Kikelet előtt,

Tán kivirulnak itt a vén tetők,
Szellők dalolnak a kapuk fölött,
És megnyílnak a téli börtönök,
Szép herczegem...

HERCZEG (messziről) : Imádkozz életünkér'...

HARLEKIN : Ha tavasz jó...

HERCZEG (nagyon távolról) : Tavasz, a lila tündér...

(Eltűnik.)

Krónika II.

A bécsi Achim-eset.

— febr. 14.

Maga az eset véres és csunya. A képviselő este tíz után a szomszédos külvárosból Bécsbe érkezik. Még fülében zug és tombol a tapsvihár, ami a külvárosi népgyűlésen az ő szavai nyomán kelt. Agyvelejét, amikor este a bécsi pályaudvaron kiszáll, a legkisebb gondolatok foglalkoztatják, a legkisebbek és a legfontosabbak, mert hiszen a mindennapi életre vonatkoznak. Le akart feküdni, vagy egy órácskát a kávéházban tölteni, barátai között, esetleg valakire gondolt, egy nőre, egy gyermekre, egy barátira, talán semmire, csak arra, hogy este tizenegy óra van és a téli éjszaka szokatlanul enyhe, amikor elébe toppan egy ember. Az öltözeke egyszerű. Munkásembernek látszik, olyanak, akiknek rajongása között szokott a képviselő beszélni. A munkás revolvert ránt és — a képviselő talán nem is hallja a szerszám kattogását — a fültön át máris agyvelejébe hatolt és azt összetépte a golyó, amit a munkás küldött felé a revolverből. A képviselő — Schuhmeier Ferencz — a forradalmi szociáldemokrata párt tagja, a merénylő orgyilkos — Kunschak Pál — keresztényszociálista, tehát ahhoz a párthoz tartozik, amely a haza, a vallás, a trón és a tekintély oltalmát himezte a zászlójára.

Ami pedig e véres és förtelmes jelenet után következett, a hatósági eljárás és a részvét, a gyilkosságnak és a gyásznak földi lebonyolítása, különös perspektivákat nyit meg és még különösebb tanulságokat rejt magában. A gyilkos a rendőrségre kerül, ahol egész éjszakán át vallatják. A rendőrtisztviselő, a rendőrbiztos, a detektív, akiknek a markában van, bizonyára ugyanazoknak a politikai eszméknek a hívei; mint a gyilkos. Ők is, mint a merénylő, konzervatívok vagy ellenforradalmárok és a rendőrtisztviselő, aki most őt vallatja, bizonyára már nem egy népgyűlést oszlattott fel, amelyet Schuhmeier elvtársai rendeztek, a rendőrbiztos, aki most fegyveres börtönörként áll az orgyilkos mögött, már nem egy szociálista tüntető hátához vagy homlokához értette a kardját. De most Kunschak a gyilkos és Schuhmeier, a szociálista, a meggyilkolt. A hatóság most a büntetőjog emelvényén áll szemközt az ellenforradalmárral, a forradalmár pedig az áldozat, akinek életét társadalom- és

erkölcsellenesen oltották ki időnap előtt. A képviselőház elnöke őszinte hangú kondolációt küld a szocialista pártnak, igen, annak a képviselőháznak az elnöke, amely képviselőházba csak esztendőök lázas forrongása, zavargása és tüntetései után juthatott be a szocialista párt és maga az áldozat, Schuhmeier Ferencz is. A miniszterelnök pedig, osztrák gróf, olyan embereknek az utódja, akik valamikor szocialistákat kaszabolgattak és bebörtönöztettek, most szintén megindult szavakban kondoleál a forradalmi pártnak és pótolhatatlan veszteségről, az orvgyilkosság miatt érzett utálatáról és megbotránkozásáról beszél... De ez még nem minden. A forradalmi párt sajtója politikai gyilkossággal vádolja Kunschakot, nem akar a büntett mögött szubjektív indulatokat elösmerni, a gyilkos pedig, Kunschak, úgy beszél, mint egy anarchista. Ő politikailag üldözöttnek érezte magát és neki mindegy volt, akárki. Nem Schuhmeier fájt neki személyesen, mindegy volt akárki, csak szocialista vezér legyen az illető, aminthogy az anarchistáknak is mindegy, csak államfő, pap, vagy egyéb hatalmas legyen az, akit a másvilágra küld.

Ha triviálisok akarnánk lenni, akkor az egész esetet ezzel az egy mondással jellemezhetnők: ime a megfordított világ. De nem engedhetjük meg magunknak a rettentő esetnek ezt az olcsó elintézését, annál kevésbé, mert hiszen az valóban egészen különös, új láthatárt tár fel a számunkra. Amit a Schuhmeier meggyilkoltatása mögött észreveszünk, az alapjában véve a tudományos marxizmus tételeit igazolja. Ujra kiderült, hogy nincs abszolút, mindentől elvonatkoztatott, a levegőürben lógó erkölcs vagy etika. Maga az etika is különböző társadalmak, társadalmi helyzetek és állapotok függvénye. Az ellenforradalmár, mihelyt szegény, faczér csavargó, milyen hamar zuhan bele a nihilista világfelfogásba, hogyan akceptálja hirtelen a rombolást, a gyilkosságot és a vért. A forradalmi párt viszont, mihelyt birtokon belül van (és ha csak egy gyilkosságból kifolyóan is), mihelyt közülök esik el valaki azért, mert vezér, befolyásos ember, képviselő, milyen hamarosan — és kétségkívül igen helyesen — akceptálja a megsértett jogrendről és a politikai gyilkosságról szóló azt a felfogást, amit azelőtt az ellenforradalmárok hirdettek és fognak hirdetni kétségkívül ezentúl is. A hivatalos hatalom pedig, rendőrség, képviselőházi elnök és miniszterelnök is most ez egyszer teljesen a forradalmi párt mellé áll. És érthető ez is. Pillanatnyilag — ebből az egy gyilkosságból kifolyóan — a forradalmi párt halott vezére az, aki közelebb áll hozzája, mint az ellenforradalmár. A miniszterelnökök, képviselőházi elnökök és rendőrtisztviselők között mindig több volt az, akit meggyilkoltak, mint aki gyilkolt. Pillanatnyilag tehát a forradalmárnak, a revolvorgolyótól szét tépett agyvelejű forradalmárnak osztályostársai ők. Nekik inkább a Schuhmeier sorsától kell félniük, mint a Kunschakétól. Általában a dolgok és az élet rendes menete között megmérhetetlen osztályellentét vá-

lasztja el őket a Schuhmeierektől, de ez a gyilkosság egyszeriben a Schuhmeier édestestvéreivé, osztályostársaivá alakítja át őket és hiszszük, hogy a részvétnyilatkozatokban semmi hipokrizis sem volt, hanem az az őszinte félelemben összezsugorodó szívből fakadt.

A szocialdemokrata pártnak pedig semmi restelni valója nincs azért, hogy a hivatalos hatalom a megdöbbenés első órájában teljes szívvvel és őszinte lélekkel melléje állt. Ez a párt fejlődése és hatalmasodása útjának a vonalából következik. Mentül inkább érvényesül a szocialista párt politikai programja, annál inkább jutnak előre, védettebb helyekre azok az emberek, akik ezt a programot hirdetik és hordozzák. Ma mindez még csak egy gyilkosság körül nyilvánódik, ma még csak egy gyilkosság az, ami pillanatra megváltoztatja a szocialista párt helyzetét és a merényletek megítélésénél őt a hivatalos hatalmasokkal egy vonalra és egy szintre helyezik. De az idők változnak és az élet eshetőségei mind több és több olyan helyzetet fognak teremteni, amikor az a szocialdemokrata párt, amelyiknek már lesz veszíteni valója és az a hivatalos hatalom, amelyik már nemcsak mint kérlelhetetlen ellenfelekkel fog a szocialistákkal számolni, közeledik egymáshoz és a dolgok és az események megítélésében egyugyanarra a nézőpontra jut. Franciaországban, ahol már szocialista miniszter is volt, ha jól emlékezünk, már az életnek egyéb vonatkozásaiban is, nemcsak gyilkosság alkalmával (amikor az emberi részvét egyébként is sokat csiszol a politikai ellentét érdességéből) történt ilyen találkozás.

Végezetül pedig külön bók és meghajlás — Bécs számára. Kerültük eddig a Schuhmeier-esetnek az Achim-esettel való összehasonlítását, de most rá kell térnünk erre is, hogy a két ország, a két társadalom és a két kultúra közötti ellentétre rámutathassunk. Amikor Békéscsabán néptribunát öltek, a magyar hatóságok másként viselkedtek, mint most az osztrákok. Nálunk a képviselőház elnöke igen langymelegen parentálta el Achim L. Andrászt és nem azzal a spontán melegséggel, mint azt most dr. Sylvester, a bécsi képviselőház elnöke tette és a vizsgáló hatóságok egy része — Csabán és Gyulán — leplezetlen kiméletességgel bánt a merénylővel a meggyilkolt népvezér kárára és rovására, magán a főtárgyaláson pedig — ügyvédi és ügyészi beszédekben — sokszor úgy festett a dolog, mintha a meggyilkolt parasztkirály lett volna a gyilkos. A csaba-gyulai paraszt és gentry társaságban még a halál szárnyának csapkodása sem tudta eltüntetni a primitív osztályellentéteket, még a halál sem hozta a meggyilkolt népképviselőt az »uri osztályhoz« közelebb és a tribün — Achim L. András — még roncolt tetemében is az izgága, békétlen, közveszélyes ember, a társadalom ellensége maradt. Mit jelent ez? A mi emberi elmaradottságunkat Bécs mögött? Ezt jelenti a magyar és az osztrák megítélésnek ez a differenciája? Ezt vagy talán csak azt, hogy szegény Schuhmeiernek halálában is szerencséje volt

Achim fölött. Őt csak faczér munkás küldte el a más-világra és nem az ellenpártnak egyik főnemesi tagja. És ez a körülmény, a merénylő személye tette azt, hogy Schuhmeier, a bécsi néptribun, rettentő halála után, a részvét lépcsőfokain át a miniszterelnöknek és a képviselőház elnökének osztályosává avanszálódhatott.

Muscadin.

Kirsten utolsó útja.

Írta: JOHANNES V. JENSEN.

Kevéssel ujév után hire futott a környéken, hogy Kirsten, az öreg kovácsmesterné meghalt. Ez a hír különösen hatott az emberekre. Kirsten ugyan az utolsó tíz esztendőben teljesen feledésbe ment, mégis az a gondolat, hogy többé nincs az élők között, természetellenesnek tűnt fel. Kirsten testvére fiához jöttek az irások; az öreg az aalborgi örültekházában halt meg. Így tehát Sörensen Christen — mint legközelebbi hozzátartozója — intézkedett a temetése felől.

Arról szó sem lehetett, hogy Kirstent ne a falubeli temetőbe temessék, ahol Anders a kovács és Kirsten valamennyi gyermeke pihent; hiszen ez volt Kirsten egyedüli kívánsága, amíg eszénél volt. Ez a kívánság szinte hagyományyá vált a családban.

Sörensen Christen rendbehozta a kocsiját és elindult szolgálójával Kirsten nénemasszonyért. Nyolcz mért-földnyire volt onnan Aalborg. Egy keddi napon indultak a tanyáról. Tiszta száraz hideg volt és úgy számították, hogy másnapra, amikor a temetést határozták, éppen pontosan odahaza lesznek.

De még aznap este rettenetes vihar keletkezett délkeleti orkánnal és hófúvással. Háromnapos hófúvás, farkasordító hideg, szélvész és fürgeteg; ég és föld bundás ködbe burkolódzott. Szerdán délben kicsit kiderült és akkor látszott, hogy csaknem embermagasságu hó borítja a földeket. Keményen száguldott végig a vihar az egész világon, dörömbölt a zimankós fürgeteg.

Két óra tájban a pap nagynehezen felvergődött a templomig, ott talált vagy tíz meggémberedett falusi embert, akik egy sarokba összebujtak és félig megvakultak az éles hótól és a hidegtől. A holttest még nem érkezett meg. A pap a kisérthez csatlakozott és együtt megbeszéltek a teendőket. Az emberek egy csomóban álltak a torony alatt, oly szorosan összelapulva, hogy alig láthatták egymást. A hó toronymagasságban örvénylett végig az elhagyott temetőnkerten, itt-ott egy csupasz vaskereszt fejét nyujtotta a hóbuczkák közül.

— Már kötve hiszem, hogy ebbe a czudar fürgetegbe ide tuggyanak kászolódni — szólt Pors Jörgen.

— Na, na, magam se hiszem — kiabált a boltos átlucskosodott kendője mögül. — Se a járást nem látni, se a sirokat. Nem gyönnék azok ma ide.

A hó süvitett a fejük fölött. Magasan fönt tompán orgonázott a szél a torony hangrésein keresztül, és a harang néha-néha megszólalt alig hallható, ványadt hangon, amikor a szél végigszisszent a felületén; oly fájdalmasan és félénken hangzott.

A pap zugolódás nélkül várt; öreg és türelmes volt. Amikor aztán később az egyházi is hozzájuk csatlakozott, szuszogva és lihegve a hidegtől és fáradságtól, valamennyien bevonultak a templom előrésszébe és vártak és dideregtek. Pors Jörgen, a sirásó, kiment, hogy a havat még egyszer kilapátolja a sirgödörből. Egy embert le-

küldtek Sörensen Christen házához, hogy hirt hozzon. Már sötétedni kezdett. Az a néhány ember ott ácsorgott a homályos templomtornácson és éles szemmel kémlelte az ajtónyíláson keresztül a finom és jéghideg hó tánczát. Kint csapkodta a dühöngő hózivatar a temetőnkertet, és a sötétség mind fenyegetőbbé vált. A hidegtől az emberek parányivá töpörödtek.

— No, ilyet még nem ettem — mondta egyikük kishitűen, saját magának. Az emberek szipákolva az orrukon keresztül lélekzettek és váltogatva emelgették a lábukat, csendesesen csóválták a fejüket.

— Még mióta élek, ilyet nem ettem.

— Uram Isten, hogy havazik.

Végre visszajött a hirhozó. Sörensen Christen házához nem jött semmiféle gyászmenet és a gazdáról semmit sem tudnak. A pap erre elhalasztotta a temetést. Az egyházfi bezárta a templomajtót és az emberek, kiki a maga útján, alaposan elámulva hazaszéledtek.

Szerdán egész éjjel veszettül dühöngött a vihar. Sörensen gazda házában mindenki fenvirrasztott és várt, de a gazda nem jött. Csütörtökön kissé megjuhászodott a fürgeteg, a hó gyengébben hullott, de a szél és zivatar tovább paskolta a földet. A hóbuczkák oly magasak voltak, mint egy-egy csűr, és mintha minden utat eltörültek volna a föld színéről. Az utmester elküldte a hókaparókat, hogy járhatóvá bunkózzák az utakat; ennek ugyan nem sok értelme volt, mert ilyen időben senki fia se jár az országuton. A csütörtökről péntekre virradó éjszakát is ébren töltötték Sörensen Christen házában. A halotti tor el volt készítve az asztalokon. A gazdasszony egészen ki volt kelve magából. Szekér nem érkezett.

Pénteken oly zimankósra fordult az idő, amilyenre a legöregebb emberek sem emlékeztek. Csapkodott a szélvész és a levegő úgy nyüzsgött a szurós hótól, hogy a világosság sem tudott keresztülhatolni a hófellegeken.

Alkonyi sötétségben ültek az emberek szobáikban. A hótól az ajtón sem lehetett kimenni, hanem padlásokon és tetőkön át juthattak csak el a gazdasági épületekhez, hogy a jószágot megetessék. Két nap óta minden közlekedés fönnakadt, mondhatnánk minden kultura megszűnt.

De azért valamennyi házban, amelyek tökéletesen elszigetelve és egymástól elzárva állottak; tudták, hogy Kirsten utban van a falu felé. A lelkek telítve voltak gondolatokkal. Elképzelték, ahogy ebben a hófúvásban az aalborgi országuton egy szekér álldogál, vagy lassan jön feléjük. Csütörtökön egyetlen egy vevő jött a kereskedő boltjába, félholtra fagyva. Pénteken senki sem jött. Ezen a napon a temető is épp oly kihalt lehetett, mint a falu.

Pénteken két ember találkozott egy hóbuczkában, nyakig elmerülve.

— Hé, ki az? — kiabált az egyik.

— Én la!

— Á, maga az doktorka. Tud még szuszogni? Ha-ha-ha!

Egyike a két élőlénynek doktor Eriksen volt, a másik Liv Niels. És Liv Niels ott maradt ülve a hóban és sikongatott a gyönyörűségtől. Már elmúlt hatvankilenc esztendő, de még mindig szívesen játszott a hóval és jobban állta a fáradságot, mint akármelyik suhancz. Viharosan nevetett, botorkált, kapaszkodott, doktor Eriksen nem is látta, merre van.

— Ugyancsak havazik — ujjongott Liv Niels. — Erzi? Ha-ha-ha. Mondom, hogy havazik, doktorka. Mit gondol, az öreg Kirsten sirja merrefelé lesz? Mondtam Sörensen Christennek, havat kapunk, mondtam, vidd a szánkót, mondtam, de ő mégis a kocsival ment, mert

hát Liv Niels csak afféle öreg félkalangyos, ha-ha-ha! Látja, doktorka, mi ketten csak ki kell hogy bujjunk, akármilyen zimankós időjárás is van. Hála Istennek.

Liv Niels nevetett egyet és eltűnt a hóban. Mindkét hóna alatt egy-egy fekete kenyeret vitt és egy kis kunyhó felé igyekezett, eszébe jutott, hogy a szegény népségnek talán nincs is mit ennie.

Szombat reggelre teljesen kiderült az idő, nyugodt és tiszta napfényes hideg és tökéletes szélcsend volt.

Amikor az emberek kibujtak a vaczkaikból és felkapaszkodtak a hódombokra, alig ismertek a falura és a környékre. A hó körülbelül husz ölnyi magasságban mindent beborított és egész furcsa volt a buczkák tetejéről nézni a világot. Sok ház egyáltalában nem látszott ki a hóból.

A környéket sem lehetett megismerni. A magaslatokat és az árkokat a hó sík lapálylá változtatta; más helyeken viszont eddig nem látott magaslatok és árkok támadtak. A látókör megváltozott.

Redőkben és hullámokban vonult délkeletről az egész hatalmas hómező, mintha vad sietséggel és ádáz küzdelmekkel zudult volna idáig. Mint fehér, hanyattvágódott kolosszusok meredtek fölfelé a hóhegyek. A rengeteg kép felett álétan süttött a nap. Fél mérföldnyire innen a vakító hósvátságban egy embert látnak mozogni. Hasonlít egy fekete hangyához.

A hókaparók korán reggel összegyülekeztek a Korcsmában. Mára akad elég dolog. A falu csaknem valamennyi férfinépét »kiparancsolták«. Liv Niels is eljött faczipőben, lapáttal a vállán, tüzesen, mint valami csikó; hanczurozott, a hetedik mennyországban érezte magát. Az ő fiatal korában a hólapátolás a legnagyobb mulatság volt.

Közben megtudták, hogy Sørensen-Christen végre a falu felé közeledik a halottal. Alig egy mérföldnyire van most a flejsborgi korcsmánál, de minthogy előbb az egész uton el kell lapátolni a havat, hogy jöhessen, délután előtt nem igen lehet a faluban.

Három éjjel és három nap várták Sørensen Christen; valósággal legendás alak vált belőle.

A napok és éjszék hosszúak voltak. Futótüzként terjedt el a faluban, hogy Sørensen Christen uton van a halottal hazafelé. Ki hozta reggel elsőnek a hírt, azt senki sem tudta, de hogy elterjedt, az bizonyos. Egyéb nem hallatszott, csak annyi, hogy Sørensen Christen egy mérföldnyire van a falutól és hogy sikerült keresztülvergődni a holttesttel. Egy sereg ember lapátolta utjából a havat.

Ez volt a nagy ujság. A menet fogadtatása meszerü és furcsa volt. Az egész falu kivonult. Tódult a nép, mindenki ott akart lenni, amikor Sørensen Christen, Kirs-ten tetemével megérkezik.

A falu egész szombat délelőtt izgatott hangulatban égett. A hókaparók észak felé tisztították az országutat, alig látszottak ki az odukból, amelyeket kivájtak, hogy hol vannak és hol dolgoznak, csak onnan lehetett tudni, hogy ott hórögök repültek oldalt és porzottak, mintha a maguk erejükből pattantak volna fölfelé.

Jelentették, hogy Sørensen Christen Allerup Per házához érkezett, túl a dombon és hogy most a falutól északra vezető uton jön a völgybe.

A völgy közepén, amelynek mélyében eltűnik az országut, áll a mérföldjelző ezzel a felírással: Nyolcz mérföld Aalborgtól. Itt csatlakoztak a hókaparók a menethez. Együtt azokkal az emberekkel, akik Sørensen Christen előtt Hornum falun keresztül elhányták a havat, körülbelül másfél száz ember lehetett, akik lapátjukra támaszkodva, a kivájt ut mindkét oldalán sorfalat állottak, míg Sørensen Christen elhajtott és jobbra-

balra köszöntötte őket. Végre Sørensen Christen ismét övéi között volt. Megállt és kezét nyújtotta, akinek csak lehetett. Törték magukat utána.

— Hászén ez nem a te kocsid, Christen.

— Há bizon, nem az enyim; az ott rekedt Nibe faluba, eltörött az egyik tengelye. Azért béröltem ezt e.

Hosszu féderes parasztkocsi volt. Az emberek körüljárták és megnézegették. A kerekék mélyen, egész a kerékagyig bent álltak a keményrefagyott hóban, az egész alsó része hóval volt borítva; olyan volt, mint egy hóból készített kocsi. A tetején volt a fekete koporsó; az is, mint minden, fakó volt a rádermedt hótól. Sørensen Christen lova kissé ugyan csüggedten, de még elég jó állapotban álldogált a szerszám alatt. De Sørensen Christen nem ismerték fel az emberek. A feje meg volt dagadva és a hangja egészen megváltozott. Bőbeszédű lett: kezét tördelte, térdre rogyott s közben folyton-folyvást járt a szája. Amellett nemcsak egy emberhez beszélt. És mintha nem lett volna öntudatánál. Azt nem lehetett mondani, hogy Sørensen Christen be van rugva, mindamellett messzire büzlött a pálinkától. Elkényszeredett csönd támadt körülötte. Megszakítás nélkül beszélt, mint valami gépezet, az izgatottság legkisebb jele nélkül. Akaratlanul is mindenki gutaütéses, rákveres arcát és bamba szemét nézte. A kocsi egyik elülső kerekére állott és egyre jobban locsogott, hogy mindenki megtudjon mindent a legapróbb részletekig. Mindent el akart mondani, bár az italtól és alvátlanságtól kimerült, a hidegtől pedig egészen megbutult. A gyeplőt felpuffadt és erőlen ujjai tartották...

Egyszerre csak, ahogy így állt, hosszúakat és keszegeket pislogott, a hangja fojtott ásitássá csuklott, feje lehanyatlott és elkezdett azon álltában hortyogni.

— Így nem igen jutunk tovább — mondta Nielsen Anders és mereven bámult Christenre. — Mért ácsorgunk itt ilyen sokáig, Christen?

Sørensen Christen egy iramodással a bakra perdült és félálmában nógatni kezdte a lovait. A menet megindult. Sørensen Christen, amint tovább ment, újra nekilódult a beszédnek. Mihelyt a dombra értek, ahol a kovács lakott, megláthatták a falut. Itt egy csomó gyászruhás ember csatlakozott hozzájuk. Sørensen Christen, minthogy ennyi új életet érzett maga körül, felemelte a hangját és újra elmesélte előről a hosszú utazást. A szolga mögötte ment és egy másik csoportnak mesélt.

Ő is csak romja lett önmagának, csakugy lézengett, misztikusan üres tekintettel, fiatal arca pedig siralmasan összerongyolódott. Mindamellett oly borzasztón szeretett volna mindenről kimerítő felvilágosítással szolgálni. A beszéd úgy folyt az ajkáról, mintha bemagolt leczke lett volna. A hangja érdes volt. De minderről ő nem tehetett »és most már vége a szenvedéseknek, most már szerencsésen megint itthol vagyunk«.

A két erősen meggyötört ember elbeszéléséből a többiek fogalmat alkothattak maguknak az utazásról. Sørensen Christen kedden délután Aalborgba érkezett, éppen akkor, amikor a hóvihar elkezdődött. Másnap nekiindult a halottal, bár abban a czudar időben még a lovak nyakáig se láthatott. Az első korcsmánál, amelyikhez érkeztek, meg kellett hogy álljanak és csak akkor folytatták az utat, amikor az idő kicsit kiderült. Ilyen volt az egész utjuk, egyik korcsmától a másikig alig birtak elvergődni. Sørensen Christen nem volt italos ember, de itt nem tehetett mást, muszáj volt innia. Az akadályok, amelyekkel meg kellett birkóznunk, csaknem leküzdhetetlenek voltak. Eltévedtek, nem tudták magukat tájékozni és végül már fogalmuk

sem volt többé a helyről és időről. Gyakran teljesen megfeneklettek és előbb embereket kellett keresniök, akik a havat a lábuk elöl ellapátolták. Csak a legnagyobb erőfeszítéssel bírtak a dermesztő hidegben ébren maradni, az út nagy részére vissza se tudtak emlékezni, csak úgy vonszolták magukat, mint a holdkórosok. Csütörtökön csaknem elpusztultak, minthogy egy embert se találtak a földeken, ők pedig az uttalan hópusztaságon megrekedtek. Nibe falutól dél felé egy helyen az árokba zuhantak, a kocsí szétesett, a koporsó felrepedt és a halott a hóba zuhant. Itt azt hitték, hogy no most aztán igazán végük. De ezuttal is segítségükre jöttek és Nibe faluból másik kocsit szerezhettek.

— Ekkor aztán nekiláttunk az ivásnak — vallotta be Sörensen Christen panaszosan, de megbánás nélkül. — Hászén most má, ha eddig kibírtuk, csak kibírjuk a többi is, de bizon a pálinkásbutykos nélkül akár mindjárt is meghalhattunk volna. Én még csak valahogy segitettem volna magamon, de Antal, a szógám, sokszor úgy elálmosodott, hogy egyik kezemmel a gyeplőt tartottam, a másikkal meg ezt a legént köllött rázogatni, hogy végképp el ne aludjon.

A menet nekivágott egyenesen a temető felé. Elküldtek a papért, azt akarták, hogy rögtön meglegyen a temetés. Több ember özönlött ide, mint amennyit valaha egy temetésnél együtt láttak. Részint mert oly sokan voltak, akik Kirstent a kovácsmesternél ismerték, másrészt meg azért, mert küzdelmes utolsó útjának híre sokakat ide csábított.

A koporsót bevitték a templomba és az oltár elé tették. A környék fehérsége rá akarta rakni csendben a koszorukat, de Sörensen Christen nagy robajjal megelőzte őket, aztán a koporsó oldalához támaszkodott. Sörensen Christennek szörnyű melege lett most, hogy fedél alá jutott. Kopasz feje gőzölgött és a szeme olyan volt, mintha mindjárt kiugrana a szemgödreből. Alig volt ura önmagának. Mialatt a többiek hallgattak a templomban, vagy halkán suttoztak, ő folyvást hangosan és féktelenül beszélt, mint ahogy minden más profán helyen tette volna.

— Nagyon köszönöm — mondta egy öregasszonynak, aki egy koszorut hozott. — Nagyon szép tőled, hogy gondusz a mi szegény Kirstenünkre. Há bizon ő megérdemli a tisztességet. Köszönöm szépen. Nagyon köszönöm.

Egy kis idő beletelt, amíg a pap megérkezett. Eközben az emberek vártak a templomban, amennyien csak befértek a kis templomajtóba, mind ott szorongtak a ferde oszlopok között és a jeges falak mentén. A padló hideg volt. A férfiak topogtak a csizmáikkal és egymáshoz verték a lábukat, csak azért, hogy érezzék, hogy még ép mind a kettő.

— Akárnátok látni az öregasszonyt? — kérdezte hirtelen Sörensen Christen nagy vidáman. — Meglát-hatjátok.

Sörensen Christen leérőlt a kis keresztalakú szöveget és a koporsó födelét a magasba emelte, szünni nem akaró gyermekes beszéd közben.

— Láttátok, milyen szépen fekszik.

A felhajott fedelet saját testéhez támasztva, Sörensen Christen egy pillanatra elhallgatott, mialatt a többiek a koporsóban fekvő kis sárga fejet nézték. A legöregebbek a jelen voltak közül, azokból a régi familiából valók, akik Kirsten életének és sorsának osztályosai és közeli ismerősei voltak, látták most a holttestét; de ők csak egy nagy, huszesztendő lányra gondoltak, akiknek lensárga haja van és a legnyájasabb tekintete. Emberek, akik nem voltak többé fiatalok, úgy látták őt képzeletben, mint erős özvegyasszonyt, aki mindenütt elsőnek

jelent meg, ahol segítségre volt szükség. Néhány gyerek is volt a templomban, ezek tágranyílt szemekkel nézték és nem láttak egyebet, mint egy összezsugorodott kis valamit, fehér halotti ingben.

• Miután Sörensen Christen azt hitte, hogy no most már eleget láthattak az emberek, egyik kezét kinyújtotta és óvatosan a halott arcára tette.

— Kicsit behorpadt az orra — magyarázta visszafojtott bensőséggel. — Mikó főborítottuk. Láthattátok: egyik felire kicsit elferdült.

Megpróbálta óvatosan helyrehozni a hibát, tűnődött a hulla körül, amelyet egy erős lélek utolsó maradványának a parancsára, hóviharon és maró hidegen keresztül uttalan-utakon mégis hazahozott, csak attól a szeretettől vezérelve, amely neki szólt, aki már nem is élt. Közben azonban folyton fecsegett tovább, míg folyton fujta vedlett orrát, krárogott és dagadt szemhéjait hunyorgatta.

— Különben megismerhetnétek, biz ez a Kirsten, akire még mindnyájan emlékezünk. Há persze átkozotul összetöpörödött. Nincs is arcza, gyere csak közelébb, te szentes Móri, oszt nézd meg; no ne félj. Ez a koporsó a legkisebb, ami csak létezik felnőtt ember részére. Há bizon nagyon összement. De szépen fekszik. Tegyek a koporsóba egy pár koszorúcskát?

Christen addig beszélt így tovább, míg a pap meg nem érkezett. Rossz volt hallani. Az embereken ludbőrös érzés borzongott át. Sörensen Christen olyan ember volt eddig, aki adott a formákra, épp oly érzékeny volt a környezetével szemben, mint általában mindenki más, és soha életében nem beszélt össze ennyit egy gyülekezeten se, mint most. De a három nap és három éjjel fáradsalmi és a hideg megbolygatták az agya velejét. Csendes megállapodásra az ismerősök elnézték ezt neki.

A temetés megkezdődött, Kirstent lebecsátották a fagyott földbe, amelyben már csaknem minden hozzátartozója nyugodott. Egy friss fekete hant emelkedett ki a fehér hóból.

Most azután ő is itt pihent; az öreg kovácsmesterné, az irgalmas és erős asszony; most azután ő is megérkezett halottai körébe. Most mások vitték őt, őt, aki eddig mindig másokat vitt, a kegyes, aki ismerte az életet és egyformán segített az ujszülötteken és a haldoklókon.

Mindaz a rengeteg melegség, ami Kirsten barázdás arcából kiáradt, most csak szegényes visszfénynyé fakult azoknak a szemében, akik ráemlékeztek. Alázat kincsei, a tapasztalat és bölcsesség minden dologban és mindaz, ami Kirsten mélységes szívében rejtett, most csak halvány képekben mutatkozott a hátramaradottak emlékezetében.

Kirsten végre övéi közé került, az öreg csontos és szikár parasztemberek közé, akik többé soha fel nem kelnek; a régi nyájas emberek közé, akikért ő imádkozott és akik fakesztjükön egyéb izenetet nem hagytak hátra, mint hogy itt születtek és itt haltak meg. Kirsten is elérkezett annak a nagy kérdésnek a megoldásához, amely az öregeket nyugtalanítja; leeresztették a földbe; és a kérdés nem gyötörte többé. Ő, aki végül már semmiben sem hitt és beleőrült abba a gondolatba, hogy mi tulajdonképpen feladata a földön, végleg és tökéletesen elfelejtette, hogy valaha küldetést érzett magában. Elhantolták és imádkoztak felette és az utolsó zsoltárt is elénekelték.

De Sörensen Christen elment. Nielsen Anders csendesen megfogta a karját és elvezette és Christen öntudatlanul ment vele.

Mikor egy darabig lefelé mentek, Sörensen Christen lábai elkezdtek inogni, Nielsen Andersnek csaknem vinni kellett őt. Sörensen Christen egész zavarosakat beszélt menet közben, nagyokat nyelt és küzdött az elalvás ellen.

Mire Christen házához érkeztek, súlyosan, mint egy hulla, úgy feküdt Christen Nielsen Anders karjain, de azért a lábai mégis vonszolták. Megismerte a háza kapuját, mikor beléptek, halk panaszos hangot hallatott és alva bukott Nielsen Anders lábai elé.

Vonásai elsimultak és valami szelíd és enyhe jóérzés öntötte el.

Saison.

A képviselő ur és az irodalom.

(Interjú.)

— Bocsánatot kérek, nagyságos ur, hogy nagyfokú parlamenti és ügyvédi elfoglaltságában megzavarom.

— Ez egyszer még megbocsátok.

— Köszönöm, nagyságos ur. Annál hálásabban köszönöm, mert a közvélemény nevében jelentem itt meg: a kimagasló társadalmi eseményekre annyira kíváncsi közvélemény nevében. Lapunk olvasóit azok után, amiket nagyságos fiskális és honatya ur a Kisfaludy-Társaság bankettjén in poculis a magyar irodalomról kinyilatkoztatni volt kegyes, bizonyára érdekelni és megörvendeztetni fogja, ha közelebbről mutatom be nekik önt, aki in utroque jure doktor, member of the parliament, sommás keresetek főszerkesztője, redacteur en chef-je és egyéb czimek boldog tulajdonosa. Megengedi-e, hogy a bemutatás céljából néhány kérdést intézzek önhöz, hogy lapunk olvasói a válaszokból értesüljenek az ön lelki nagyságáról, amely az irodalomhoz való leereszkedésre készítette.

— Kérdezzen, uram!

— Mindenekelőtt kegyeskedjék lapunk olvasóit felvilágosítani arról, mi köze önnek az irodalomhoz?

— És mi köze önnek?

— Nekem semmi közöm hozzá. Épp csak hogy nagyon szeretem a benne rejlő sok titokzatos varázsa miatt. Szeretem a rápazarolt sziszifuszi munkát; azokat az apró csalafintaságokat, amelyek a csinálmányába vannak bélébujtatva; szeretem az ezer apró hazugságot, amely mint színes, gyönyörű csatlóshad vesz körül egy trónjába vágott savanyu igazságot; szeretem a verejtéket, amely könnyed és elegánsul odavetett mondatok mögött gyöngyözik; szeretem benne a rejtelmes nagy semmit, amely az értelmetlen emberiség számára egy mindenséggé fuvódik fel; szeretem benne a tömjént, amely a gyenge idegzetű emberiséget belekábítja a hozzá fűzött vak fanatizmusba; szeretem a változatoságát, amely belátni enged az író egyéniségébe. Egyébként semmi közöm hozzá. De ön... de ön... nagyságos képviselő ur és jogtudor ur és államtudor ur?

— Én magam is író vagyok.

— Sommás keresetek?

— Nem; azt a segédemmel iratom meg.

— Pöriratok?

— Azt a bojtárommal iratom meg.

— Védbeszédek?

— Azt a jelölttel iratom meg.

— Törvényjavaslatok; lexek?

— Azokat a titkárommal iratom meg.

— Hát?

— Író vagyok. Ugyan még nem irtam semmit életemben; de érzem, hogy tudnék írni. Érzem, hogy költőnek születtem. Mihelyt felkelek, reggel, a kávénál, érzem. Ha teát kávézom, akkor is érzem; ebédnél is érzem, mindig érzem. És valahányszor érzem, hogy költőnek születtem, egyuttal azt is érzem, hogy hazafias költőnek születtem és nem modern költőnek. De azért sohasem költök, sohasem írok; mert minek költssek, minek írjak, amikor a derék Kisfaludysták már amugy is mindent elírtak előlem. Például egyszer szerettem volna a következő verset költeni: »Isten veled, hazám, bátrak hazája«. Nem tettem meg. Mért? Mert már báró Eötvös József megírta. Máskor a következő sorokat szerettem volna költeni: »Talpra magyar, hi a haza, itt az idő, most vagy soha!« Már Petőfi megtette előttem. Nem, uram, manapság nagyon nehéz a hazafias költészet. Hiába születtem poétának, amikor a poézis már be van fejezve.

— Épp azért nem kellene haragudnia az újabb magyar irodalom művelőire.

— Őszintén megvallva, uram, nem haragszom rájuk. De nézze csak, az embert meghívják egy olyan bankettre, amelyen csakis öreg, magyar írók vannak jelen. Nagyszerű vacsora volt, jó magyar bor és kitűnő ételek. Nos, ha az embert ilyen kedves vendégszeretettel megraktálják, úgy nem tehet egyebet, minthogy dicséri a vendéglátó gazdákat és szidja a távollevőket.

— Ebben igaza van. És örömmel jegyzem fel lapunk olvasói számára, hogy nagyságos ur, aki in utroque jure doktor, member of the parliament, satöbbi, nem haragszik a fiatal magyar írókra. A fiatal magyar írók is örülni fognak ennek.

— Mondja meg a fiatal magyar íróknak, hogy nem haragszom rájuk. De jó lesz, ha tanácsaimat lelükre kötik...

— Melyek azok a tanácsok?

— A fő a hazafiasság. Irjanak például ilyen verseket: »Fel, fel vitézek a csatára!«, vagy »Isten áldd meg a magyart, jó kedvvel, bőséggel«, vagy »Lement a nap, de csillagok nem jöttek, csak honszerelmem lángja ég«. Aztán ne irjanak olyan szindarabokat, amelyek külföldi színpadokon is előadásra kerülnek...

— Mért ne tegyék azt?

— Mert az boszantja az akadémikusokat és a Kisfaludystákat.

— Az igaz.

— Aztán adjanak nekik is egy bankettet, amelynek ünnepi szónokául engem kérjenek fel. Ha jó lesz, a vacsora, majd őket fogom dicsőíteni és a Kisfaludystákat fogom szidni. Mert nagyon szeretem az írókat.

— Lapunk olvasói ezt meghatottsággal fogják olvasni.

— Igen; szeretem az írókat, mert magam is író-

nak születtem. És hasznosnak is tartom az irodalmat, főképp annak egyik ágát: a levélczimirást. Egyáltalán a kopirozás, mint régi versek leírása, nagyon hasznos és kitűnő tréning az írás, sőt szépírás tökéletes elsajátítására.

— Szokta, nagyságos ur, olvasni az írókat?

— Nem szoktam. Egy ilyen jogászember, mint én, a kódexén ül és egyébbel nem foglalkozik.

— Azt tetszett mondani: a kódexén?

— Igen. Azonban valamire meg fogom kérni. Ugy-e megtesz nekem egy szivességet?

— Parancsoljon velem.

— Az imént kifejtette, hogy milyen okoknál fogva szereti ön az irodalmat. Lássá, az nagyon szép volt. Én ugyan egy szót sem értettem belőle; de nagyon szép volt.

— Nos?

— Arra akarnám megkérni: adja azokat a szavakat az én számba.

— Ahogy parancsolja. Igaz hogy az én számban is az volt az utolsó falat, de örömmel átnyujtom önnek ezt a falatot; ismervén bankettek iránti rokonszenvét. Egye meg!

— Köszönöm, uram. Nem... nem haragszom a modern irodalomra. Sőt, küldjön fel irodámba néhány fiatal író, majd munkát adok nekik. Czimeket írhatnak.

Maitre Jacques.

HETI RIGMUSOK.

Külügy.

Vajjon, ha föllépnék erélylyel
Győztes Bulgáriával szemben,
Nem illetve némi zsákmány
A bolgárok részéről engem?

Mert eredetileg magam sem
Voltam e háborúság mellett.
Gazdasági okokból nekem
Sztintén a csöndes béke kellett.

De amikor már megüzenték
A háborút: nem mondtam ellent,
S hallgattam, bár a harc alatt a
Legutolsó pénzem is elment.

S nem gátoltam meg, hogy a bolgár
A harctéren mindenütt győzzön
S Törökország megszerzésében
Engemet ekként megelőzzön.

Most itt állok, rossz viszonyok közt,
Költő, három-négy dal az ajkán,
De, ámbár bele nem egyeztem,
Már meg van hódítva a Balkán.

Másé a tenger, melyben hal van,
Másé a város, amely gazdag,
Másé a pajta és a szérű,
A kazal, kéve és az asztal.

Már át is irtam Szófiába,
Bulgáriát megfenyegettem.
Van prakszisom, mivel már hosszú
Ujságíró-múlt áll megettem.

Ha nem küldnek pénzt, én megírom
Mi örölük a véleményem.
Mig meg nem jön a válasz, addig
Fölfüggesztem e költeményem.

Pikk.

INNEN-ONNAN.

□ Scottné. Nem az az igazi hős, aki először pottyán le az aeroplánról s először fagy meg a sarki havon. Ez még lehet kalandor és bohóc is. Az igazi hős a második, a harmadik, a névtelen századik és a szürke százezredik, aki már tudja, hogy milyen veszélynek nyargal neki s mégis cselekszik. Amundsennél nagyobb hős Scott kapitány. Az érdemét nem könyvelik el. Aki másodszor akarja felfedezni Amerikát s hajója elvész valahol az oczeánon, az az utókor szemében nem Columbus, csak egy névtelen hajós, egy peches tengerész. Nekünk azonban Scott mégis hős és Scottné minden hősnőnél különb heroika, aki most egy angol hajón száguld a férje után és még mindig nem hiszi el, hogy a férje dermedten alszik a hóbuczkák alatt, a szánja és a megfagyott fehér kutyái mellett. A részvétünk pedig inkább ezé az asszonyé. A férje csak egy kimérát keresett, egy földrajzi pontot, egy hőbortos, tudományos ábrándot. Ő egy mágneses szív után indult felfedező utra. Ott a vágató hajón egy szikratáviratból tudja majd meg a szegény, félig tébolyult nő, az új, a drágább kimérát kereső, hogy az a szív örökre megállott.

□ Hatósági szemle. Az autotaxi ügyében — ugy-e, már kinosan hangzik ez a szó? — a hatóság elhatározta, hogy szemlét fog tartani egyes gyáraknál, melyek azzal jelentkeztek, hogy ők magyar autót tudnak szállítani. A szemle annak a megállapítására való, hogy e gyárak csakugyan itthon csinálják-e az autókat, mert nekünk magyar gyártmányokra van szükségünk. A távolálló, a gyanutlan azt mondja erre: nagyon helyes; meg kell nézni. Aki azonban egy kicsit ért a dologhoz, felvilágosíthatja a gyanutlant, hogy nem helyes, hogy megint bolondságról van szó (mint rendesen, mikor hatósági intézkedésről beszélünk). A hatóság ugyanis, ha kiszáll valahová, *kiszáll*, ez a hivatalos szó, a világon semmit sem tud megállapítani. Mert a hatóság se hall, se lát. Mert kétféle dolgok vannak a világon, olyanok, amiket a hatóság valóban se lát, se hall, és olyanok, amiket meghallani és meglátni nem akar. De ettől eltekintve sem kell a hatóságnak kiszállnia, mert ha a leggyatrább pesti auto-ügynököt megkérdi a hatóság, az is meg tudja mondani neki, mely autoalkatrészeket csinálják itthon, melyek külföldi származásúak, mert itthon még elő nem állíthatók. És ezen nem lehet segíteni miniszteri rendelettel. Mert megtörténhetik, hogy a hatóságnak megmutatják valahol, hogyan csinálnak itthon pneumatikot. És a hatóság elhiszi, ahelyett hogy azt mondaná: kérem szépen, azért, mert én hatóság vagyok, azért én mégis tudom, hogy itthon nem csinálnak pneumatikot, mert nincs gyár, ahol csinálnák. A hatóság azonban nem mondja ezt. Kiszáll és örömmel látja, hogyan húz ki egy vizes pohárból, amiben előbb még semmi sem volt, egy mérnök egy fikszozmfortig felfújt gummiabroncsot. Bűvészet? Mi? Hát az igen. De nem ipar.

× **A császár.** Hétfőn: rehabilitálja a vallást Németországban, kedden: Oroszország fülébe kiáltja a német bátorságot, szerdán: férjhez adja a leányát és kibékül a Cumberlandokkal, csütörtökön: felolvasást tart az állattan köréből... Hát ez sok, ez nagyon sok, ennyi még Harun al Rasidnak is sok lett volna. Ennyire csak a németek sokoldalú és temperamentumos fejedelme képes, II. Vilmos, a császár, der Kaiser. A legmozgékonyabb és legambiciózusabb uralkodó, aki, ha véletlenül polgári ágyból születik, bizonyára miniszterelnök lett volna Németországban, vagy birodalmi kancellár és fényesen futotta volna végig azt a pályát, amelyre az ilyen általános tehetség predesztinál. Milyen pechje van szegénynek! Akkor bámulva és elfogódva tekintett volna reá mindenki, akkor a maguk helyén lettek volna a népszerű cselekedetek s bizonyára olyan genie hírében állott volna, amilyennek eddig még nem volt párja. De császárnak született, és a polgár-erények, amelyekkel ékeskedik, sehogysem illenek a rangjához. Császárok nem ezt teszik, császárok egészen másképpen szereznek maguknak hírt és dicsőséget. Az összehasonlítás olyan közeli. Hétfőn: kiverte az osztrákokat Itáliából, kedden: elfoglalta Egyiptomot, szerdán: Austerlitznél verte tönkre az oroszokat, és csütörtökön már Schönbrunnban aludt. Ezek voltak a fejedelmi cselekedetek, amelyekre nem volt képes csak a francziák óriási fejedelme: I. Napoleon, a császár, l'empereur.

* * *

× **A csóktalan házasság.** Az amerikai ítélet kétségtelenül a feministákra nézve kellemetlen és a férfiaknak okoz nagy örömet: ime mégis a csók! Mégis a csók a fontos, mégis az asszonyi száj, amelyet a házassággal a birtokunkba veszünk s. amilyen azután rendelkezésünkre állani köteles. Jól van, nagyon jól van, veszszén a higiénia, veszszének a tudós professzorok és szorgos bacilluskimutatók, sokkal többet ér náluk a puha, meleg ajk, amely akkor az enyém, amikor akarom. És az ördög vigye azt a szerelmet, amely a maga kedveskedését az ujságok különféleitől teszi függővé. A boldogság amúgy is csak kockázatok árán lehetséges, és nem nagyszerű-e a kockázat, amely egy esetleges tüdőcsucshurutért egy egész, friss csókot helyez kilátásba. Az amerikai bíróság nagyon okos és a férfiak bizonyára cigánykereket hánynak örömben. Ha ugyan! Mert ha a kötelezettség kétoldalu, akkor nem hiszem, hogy olyan általános örömmujjongást keltene ez az elvi jelentőségű döntés. A csók bíróság meg van ítélve, ez bizonyos, de vajjon kell-e mindenkinek ez az ítélet? Nem akarunk konkurrálni a német viccslapokkal s azért nem vonjuk le ennek az ítéletnek minden következtetését, de jaj, nem mernek megkísérteni, hogy megszámláljuk azokat, akiknek ijedten dobbant meg a szívük arra a rémes gondolatra, hogy csokolózni muszáj.

* * *

□ **Röpül a pohár.** Nagyváradon röpült a pohár, egy éjszakai mulatóban, ahová vigadni tértek be huszártisztek. A röpülő pohár eltört, felhasította egyik pinczérnek a szemét. A szem, gyöngye és érzékeny jószág, kiömlött, a pinczér vak, a mulatságnak vége. Ezen keveset lehet filozofálni, most, utólag. Ellenben előzőleg, mikor még nem ülték le az embereket, hogy magukba öntsék az italt, kellene elébük állni és prédikálni nekik, hogy jó, igyanak, igyák el az eszüket harmadiziglen, de ne azzal a már előre magukba szuggerált tudattal, hogy majd ha ők bizonyos mennyiséget már megittak, nekik minden ostobaság és fölöslegesség szabad lesz, mert — ők akkor részek lesznek és más beszámítás alá fognak nem is csni, hanem henteredni. Józan emberiség, ne higgy a részeknek. A részek ötven százaléka — legalább ennyi — egyáltalán nem részeg, csak tetszik neki, hogy ő most más ember, pajzán, igenis pajzán és hunczutkodó. És bátran nyilatkoz-

tatja meg az ő bárgyuságát, mely megvan benne józan állapotában is, de akkor tudja, hogy nem léphet napvilágra vele. Bizonyos, hogy a szem kiverése után mindenki hirtelen ki-józanodott. Ámbár fizikai változás nem történt az ivókkal, nem lett bennük kevesebb az ital s a fejük sem szédült kevésbé. Csak a pajzanság esett le róluk, a pajzanság, amit ők tettek fel s tesznek fel mindenütt a civilizált zónák alatt az ivók. E pajzanság azonban gyilkol és vakít.

SZINHÁZ.

Perczel Sári. A trükkök hamar elavulnak. Még az operettszínpadon is. Az operettprimadonnák, akik rövid husz év alatt legalább ezer fűszeres, kaczer és mámorító trükköt eszeltek ki, elfáradtak. *Perczel Sári*, akit *A Hét* mai számában mutat be, azzal hatott, hogy nem találta ki azt a bizonyos ezeregyedik trükköt s dalolt, játszott, mosolygott, hatott trükk nélkül is. Ez a trükk pedig bevált. A rivaldára kiállt egy fiatal és ragyogó leány, énekelte egyszerűen és kellemesen, ágált olyan természetesen, mint otthon vagy az utcán s a tenyerek összeverődtek, a szemek reászegeződtek, a sikere meg volt pecsételve. Észrevették. A tüneti és tündöklő egyszerűsége folytán vették észre. Ő ma a legirigyléremélyebb színésznő. Egy szép nő, aki csak azzal hat, ami az övé, egy primadonna, aki nem primadonnáskodik, egy leány, aki nem törí ravaszul a fejét, mit is kell kifőznie, csak a publikum elé lép, bájos, tehetséges és üde, átadja a szerepet az életének. És ott a színpadi deszkákon nem is játszik, csak folytatja az életét.

Az elnökné. (*Vigszínház.*) Egy szép napon, vagy inkább egy szép éjjelen betoppant az igazságügyminiszter a vidéki törvényszéki elnök kis lakásába. Éjszaka volt, tavasz, vidéki csönd és nyugalom és a hitvesi hálószobában egy kokott. A miniszter, aki pepitaruhája daczára ifjú és ruganyos, tehát eloltja a gyertyát az elnöknő szobájában. De az igazi elnöknő ezalatt Párisban már buzgón puczol réztárgyakat az igazságügyminisztériumban s a titkár a kedvese lesz, viszont az elnököt a felebbviteli törvényszék alelnökévé nevezik ki, míg a kokott találkozik a kis angol lánynyal... Látják, máris belezavarodtam. Nincs nagyobb élvezet, mint egy párisi bohózat, s nincs kisebb, mint a tartalmát elmondani. De nem is kell. Képzeljék mindezt még zavarosabban és tarkábban. Képzeljék el a miniszter öles szakállát és izgékony természetét, az elnöknő és a kokott dessous-jait. Képzelenek el egy csengetyüt a párna alatt és egy alsószoknyát a párna fölött, mindazt, ami szép, szemtelen, fiatal és valószínűtlen, és képzelenek el végül egy morált, mely mint a cukros-madzag lóg ki a darabból. Mi itt a morál? Feleséged ne puczoljon réztárgyakat. Nem, ez nem elég komoly. Inkább ez: Ha egy kokottot találsz a feleséged szobájában, azonnal lökd ki. Ez már komolyabb, de még ez sem az igazi. Talán ez lesz: Az igazságügyminiszter buta és neveletlen. Ez már elég komoly, de még komolyabb is van: A köztársaság igazságügyminiszterei, a legfontosabb tárca betöltői, rendszerint jelentéktelen emberek. Istenem, milyen komor és exakt mondat. És mégis így van: ez a bohózat egy kokott bokáival kezdődik és a Briand, vagy a Barthou fejével végződik. Minden bohózatiró egy rejtőzködő royalista. Visszasírják a királyság idejét, a romanticizmus arany korszakát, midőn az udvar parfümös légkörében szerelmes párok imbolyogtak és a trón árnyékában illatos idillek virultak. A szerelem e könnyű költői a republikánus minisztereken töltik ki a dühüket. Bisson kezdte az államtitkárokkal, Flers folytatta a kereskedelmi miniszteren, talán legközelebb a köztársasági elnök

is megjelenik a deszkákon. (Nálunk Vendrei fogja játszani.) De mennyi jókedv és mennyi könnyelműség, milyen tavaszi vidámság és bacchanália egy ilyen bohózat... *Tanay* milyen disztिंगvált és *Hegedüs* milyen kórikus és *Karinthy* milyen rokoni szeretettel fordította ezt a komédiát! Sz. L.

ZENE.

Régi chansonok. A következő dal czime, konferálta Yvette Guilbert, La peureuse. A szerzője Choderlos de Laclos. Őnk ismerik Choderlos de Laclost, hölgyeim? Ő a Liaisons dangereuses szerzője. Hölgyeim azonban nem ösmerték Choderlos de Laclost. Yvette Guilbert mélyen elszomorodott. Mégis meg akarta vigasztalni közönségét, egy felületes mókával. De: liaison dangereuse, ezt csak tudják, hogy mi. Minden hölgynek van ilyen... Tévedett. A hölgyeknek nincsenek veszedelmes liaisonjaik (a hangsúly a veszedelmes szón van), a hölgyeknek itt Pesten kizárólag polgárian rendezett szerelmeik vannak, a pesti szerelem mottója: fort mit Schaden és a rendőri riportereknek sehol a világban oly kevés dolguk nincs szerelmi drámákkal, mint éppen városunkban. Ez előtt a közönség előtt vont ki embereket régi chansonokból Yvette Guilbert. Kedvencz műfaja: a ballada. Művészete: drámát csinálni a dalból. Gesztusba önteni, eljátszani, mint egy szindarabot. Középkori karingben jelenik meg. Jézus születéséről fog énekelni. E kabarémművésznő a Bibliothèque Nationalba megy szövegért és gyakran hozzászól a címhez: Tirée des oeuvres de Françaises Paschal. 1672. Egy festő ezt írta róla: egy francia kokott és egy angol guvernáns keveréke. Máriáról mesél és Józsefről, akik Betlehembe érkeztek és szállás után néznek. Az éjjeli őr kiált: Hat óra! Bekopogtatnak az első ajtón Dávid városában, de elutasítják őket. És a másodikon és a harmadikon is. Az éjjeli őr kiált: Nyolcz óra! És minden ajtó egy visszautasítás és minden visszautasítás egy ember. A visszautasítás pár szaván keresztül Yvette Guilbert egy emberi lelket jelenít meg, mint valami kört, amelyet egész terjedelmében kirajzolhat fantáziánk, ha csak három pontja is »adva van«. Végre befogadják Máriát és Józsefet. Az éjjeli őr szava: Tizenegy! Nyugalomra térnek. Yvette Guilbert most elhallgat egy percze. Az arca titokzatos kifejezést ölt, úgy sutogja: Il est minuit. Két karját kitárja, kigyul, fellángol előttünk egy tündöklő kereszt, amely él és átható nazális hangján éneklj: Et il est né! Behunyjuk a szemünk és halljuk, amint felzendül az orgona, karácsony van és halk angyali éneket dalol a hó. A második történetet a király udvarában játszszák. Az öreg plébánosoknál kedvesebbek lettek a kis abbék, akik urnőik reggelijéhez a csokoládét édesítik nagyon is világi miséikkel. A hadvezérek homályos alkovekban nyerik az ütközeteket és tudjuk, hogy minden diadalmas hadjáratnál többet ér egy befolyásos maitresse. A király megvereti a dobót, de nem csatába indul a sereg. A király megvereti a dobót, mert látni akarja az udvarhölgyeket. Az udvarhölgyek felvonulnak és az egyik megtetszik a királynak. Az asszonyt hazaviszi és a férjet megteszi maréchal de Francenak. A király kedvesét mérgezett bukétával a királyné megöli. C'est le XVII. siècle, konferálja Yvette Guilbert. Egy szatira következik, amely a legnagyobb boszuság volt madame Dubarry életében. A szatira az új divatról beszél, amely mindenben csak a kicsit szereti. A kicsi nőket, a kicsi költőket, a kis hadvezéreket és a kis financier-kat és busan sóhajtja, milyen szép lehetett nagymamáék kora, amikor mindenben még a »nagy« járta. A királyi udvarba behallatszik a nép gunyolódása és Yvette Guilbert elhallgat. Átugorja a forradalmat. Dr. Schillerné Yvette Guilbert szakított a proletárokkal és az új décadence-szal is. Csak ritkán énekel már abszintról, morfinistákról, fáradt érzékek felkurbcsolásáról. Je suis né sur un lit de roses fanées et je suis Eros vanné! De paraszti nótákat még hallunk

tőle. Tizenöt éves kislányokról, akik toporzékolva követelnek férjet az anyjuktól és ezezusi özvegyekről, akik nem mernek felkelni az urok koporsójáról, mert hátha még kikél belőle a férj, Isten ments. Précieuse nőcskék és kokett dámák, gerinczívó hisztériák lépnek ki a versekből, közben halljuk sirni az anyaszívet, amely a gyilkos fiu kezéből leesett a köves, poros földre. Hallottak már sirni anyaszívet? Az artikulálatlan hangok óriás orgonáján, amelyből csak egy van a világon: Yvette Guilbert, az anyaszív sirása a vox humana. Yvette Guilbertnél a hang a lélek tükre. Alig egy oktáva terjedelmű énekhangját az artikulálatlan hangok nagy zenekarával bőviti ki. Beczéz, bóköl, éget, ingerel, karmol és tép ezzel a hanggal, amely nyersen száraz és legkevésbé sem érzéki. Három estén büvölt vele. Amikor látta, hogy az emberek tekintete már kábult, hogy már tudják, hogy benne minden nő lehetősége megvan, elle a l'art de toutes les écoles, fellobogott a diadaltól, cigarettára gyújtott és Jules Laforgues versével vigasztalta az áldozatokat:

Si mon air vous dit quelque chose

Vous auriez tort de vous gêner;

Je ne fais pas à la pose;

Je suis »La Femme« ! On me connaît.

F. Gy.

IRODALOM.

Az új magyar nyelv.

(Szélgjegyzetek egy beszéldehez.)

Rákosi Jenő, a hetvenegy éves legendás öreg, az új magyarság nyelvét igazolta, a városi nyelvet, amely az utolsó évtizedekben kavicsból, aszfaltból, a körutak gránitkoczkáiból hajtott ki, s úgy nőtt nagygyá, hogy legtöbben nem is törődtek vele és sokan a csizmájuk sarkával tiporták. Igazolni kellett ezt a makacs és életrelvő nyelvet, amely most már oly erős, mint a történelem. Az igazolás nem jöhetett méltóbb és magasabb helyről, mint **Rákosi Jenőtől**. Ő a patetikus magyar. Titáni íróasztalán, amely akkora, mint egy harctér, végigzugtak az összes magyar könyvek, melyek egy félszázad óta megjelentek, kezdve azoktól a fakó és izléstelen nyomtatványoktól, amelyeket valahol az isten háta mögött adott ki egy zugnyomda, azokig a friss könyvekig, amelyek már európai köntösben jelentkeznek és a mi nyelvünkön, a mi gondolatainkról és érzéseinkről beszélnek. A kéz, amely átlapozta, nem fáradt el. **Rákosi Jenő** abban a korban markolta meg a tollat, amikor mindenki a falu felé mutatott, ahol ódon szekrényekben, tulipános ládákban aludt a magyar nyelv legendás kincse. Csak itt élt, minthogy csak itt volt élet. Azóta az idő a kisvárosi pókhálót és a nagyvárosi szemetet is átvarázsolta aranyra. Már nekünk is vannak patinás szavaink. Nem finom és nem hősi a nyelvünk? Mit törődünk vele. Az élet alkotta, szükségünk van rá, joga van élni. Nekünk fontos az, hogy mindent ki tudjunk fejezni. A nyelv nem üvegalmárium, ahol ritka porcellánok, ezüst-neműk és majolika-vázák vannak kiállítva, inkább színházi kelléktár, ahol minden csiri-csaré össze van halmozva, királyi palást és koldus-czondra, középkori vért és hálóing, lándzsa és fogpiszkáló, aranykorona és kucséber-kosár. Szeretjük a falut, de szeretjük a ligeti tájszólást is, az éjjeli emberek tolvajnyelvét, a pinczérek, a kávéházi árusok, a hordárok dialektusát, a vidéki városkák naiv és hervadt szavait, amelyekben fájoan-idegesen vibrál az élet. Egy forradalom lehiggadásával az új nyelv teljes polgárraggal vonul be az irodalomba.

Rákosi Jenő ezeket a szegény, kopott, lenézett és szenvedő szavakat körülölelte a pátosza aranykódéval.

Vajjon meg lehet-e vádolni az új nemzedéket, hogy nem szerette a nyelvet? Nekem az az érzésem, hogy senki annyira nem törte magát utána és a magyar szó igazi zárandokai és imádói ma élnek. Valaha — a nyelvújítás korán — a vidékről minden hónapban bizottságok érkeztek a fővárosba postakocsin és ekhós szekéren, hogy (a megye költségén) összeírják az új szokat s aztán levigyék a városokba és a falukba, vásárfiaul. Ez az áhitat kora volt. A magyar szóból később harci trombitát és kardot kovácsoltak. A mai nemzedék a nyelvet már magáért a nyelvért szereti. Szavait boldogan rakosgatja egymás mellé, mint a játékszereket, gyönyörködik bennük, megrészegedik egy mondat muzsikáján, csodálkozik egy szó dalán, még a betűkön is, amelyek hangjegyekként sorakoznak egymás mellé s ezeknek a hangjegyeknek az összessége, mint valami harangjáték, megzengeti a fogalmat. A régieknek nem volt idejük — és idegük — erre. Képekkel, fogalmakkal, színekkel játszottak. Kiss József volt az első, aki a magyar szavakat aranymérlegre vetette. Aki pedig utána jöttek, azok meglátolt, arannyal mért szokat kaptak örökségbe és a legújabbak már hangokkal játszanak, egy hajlékony és ideges nyelvvvel, amely dalolni is tud. Minden betűnek zenei értéke van. Az új magyar nyelv: zene.

*

Nyelvünket pedig nincs okunk féltetni az idegen szellemtől. Irodalomtörténeti tanulság, hogy csak abban a korban nem tudtak magyarul írni, mikor megszakadt a latin kultúra delejes árama és az ellenséges német szellem, a német stílus architektonikája tolakodott a helyébe. Rákosi Jenő írja, hogy sohasé volt irodalmunk, csak íróink voltak. Magyar stílus azonban volt. Erdély aranykorában állott ez a stílus a legmagasabb szinten, abban a korban, amikor mindenki latinul olvasott s a fejedelmi udvarban íródeákok írták drága és nemes, magyar memoárjaikat. Miks Kélemen, akit úgy olvasunk, mint a magyar stílus bibliáját, latin. Pázmány Péter latin. Faludy Ferenc latin. Tóth Béla, Cholnoky Viktor, Ambrus Zoltán, Lovik Károly, Babits Mihály, mindenki, aki igazán magyar stíliszta, latin kultúrán nőtt fel, amely a vérben teljesen idegen magyarság végzetes öröksége lett, nem a faji rokonság, de a százados hagyományok, a szellemi közösség, a gondolkodás azonossága folytán. Előttünk csak a német szellem barbár. A latin kultúra magyar kultúra is. Hogy most a középosztály nem tud csak egy tisztességes levelet is írni, annak főokát abban leljük, hogy a »művelt« magyar ember a »Neue Freie Presse«-t olvassa. Az új generáció azonban nem barbár. Az újságíró-generációnk már teljesen elszakadt a német szellemtől és jogos történelmi örökségét, a latin ítéletességét keresi, új íróink pedig a francia szellem ellen küzdik magukat magyarrá, egytől-egyig a heroikus latin kultúra katonái. András Suarés új könyvében olvasom: »A latin gyakorlat, hogy jobbak legyünk, mint amilyenek vagyunk. Egy új embertípust akar formálni, amely ura a szellemének és általános eszméjével operál: a latinok választani tudnak. A latin nevelés minden embert királylyá tesz. A latintalan kultúra parvenü-kultúra. A latin a jellemzően hősi kultúra.«

Punin.

KÖZGAZDASÁG.

A Belvárosi Takarékpénztár rt. február 8-án tartotta közgyűlését, amely elhatározta, hogy a kellő leírások után rendelkezésre álló 1,812.193 K (tavaly 1,779.494 K) tiszta nyereségből 228.279.76 (224.064) K az igazgatóság és tisztviselők jutalékára, a nyugdíjalap javára fordítandó 17.559 K levonás után 325.000 (315.000) K a tartalékalaphoz csatoltassék, — miáltal az 4,575.000 K-ra emelkedik — osztalékul, úgy mint tavaly, részvényenként 36 K = 7 1/2 %, összesen 1,152.000 K fizetessék, köz- és jótékony célokra 15.000 (10.000) K fordítottassék, a fennmaradó (56.195) 74.353 K pedig új számlára vitessék át. A közgyűlés a felügyelő-bizottságba új tagul beválasztotta Náray Szabó Sándort.

A Budapesti Takarékpénztár és Országos Zalogkölcson rt. február 8-án tartotta a XX. évi rendes közgyűlését, amely tudomásul vette, hogy az 1911. évi 119.520 K áthozattal együtt a tiszta nyereség 1,806.761 (tavaly 1,878.302) K és elhatározta, hogy ebből az összegből osztalékul, úgy mint tavaly, részvényenként 26 K = 6 1/2 % fizetessék, az idén is 200.000 K-val növeljék a tartalékalapot, mint 1911-ben, a tisztviselői nyugdíjalaphoz 5000 K csatoltassék és a fennmaradó 72.420 K új számlára vitessék át. Az igazgató-választmányba új tagul beválasztották Salczér Ignácot.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.



Szépitőszér Bőrcápoló

ártalmatlan és rendkívül hatásos

„EGO” széneavas pipereborax 30 fillér és K 1.—
„EGO” széneavas pipere-boraxazappan K 1.—
„EGO” széneavas pipere-boraxkrème K 1.50

Mindenütt kapható!

Ügyeljen a védjegyre!

Főraktár: KISS LÁSZLÓ drogériája
Budapesten, VIII. kerület, Baross-utca 81. szám.

Ebéd utáni fekete frissit és erősít!!

Hollingworth tanár vizsgálatai
bebizonyították mért van ez
igy. Ha Önt érdekli, mint
lehet az étkezés utáni
fáradtságot leküzdeni,
úgy olvassa ezen kis
nyomatványt
„Tanácsok inyenceknek”.
Ingyen kapható a
cég összes üz-
leteiben.

MEINL GYULA kávébehozatali r. t.

JORICIN

igen kellemes ízű, biztos hatású, enyhe hashajtó! Nagy üveg 1 korona, kis üveg 60 fillér, 6 koronán felül franco küldenek a készítő: Basch és Szamosy gyógyszerészek, Budapest, VIII. kerület, Rákóczi-ut 25/B. szám.

CZIPŐK

Elsőrangú angol varrott férfi és női. Egységárak: K 16.50, 20.50
Zsuffa utóda FÜREDI ÁDÁM Budapest
IV., Egyetem-utca 3. sz. (a hazai takarékpénztárral szemben)
Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Telefon 94-07